

**ARTVİN İLİNİN SARIBUDAK KÖYÜNDE KULLANILAN Kİ İ ADLARI İLE
BUNLARDAN MEYDANA GELEN SES DEĞİŞİMLERİ***Sinan UYUR****ÖZET**

Ki i adları ile çe itli bilim dalları kendi disiplinleri çerçevesinde ilgilenmekte ve bunları derlendirmektedir. Ki i adları a ız bilimi bakımından da önem arz etmektedir. Bir a ız bölgesindeki ki i adlarını incelemek, bize a ız bölgesinin tarihi, etnik yapısı, kom uluk ili kileri gibi çe itli bilgileri sa lamasının yanı sıra a ızdaki fonetik temayüllerin tespitine de yardımcı olabilir. Bu amaçla evvela Artvin'e ba lı Sarıbudak köyünden 20. yüzyıl boyunca kullanılmı olan ki i adları derlenerek çeviri yazı ile bir bütüncü olu turuldu. Bu makalede, derlenen malzeme ses bilimi açısından i lendi ve sonuç kısmında a zın fonetik temayülleri de erlendirildi.

Anahtar Kelimeler: A ız Bilimi, Ad Bilimi, Ki i Adları Bilimi, Ses Bilimi, Artvin, Sarıbudak.

**PERSON NAMES IN THE SARIBUDAK VILLAGE OF ARTVIN PROVINCE AND
PHONETIC CHANGES BECOMING IN THESE**

63

ABSTRACT

Various disciplines deal with and evaluate person names within the framework of their own fields. Person names are also important for dialectology. Examining the person names of a dialect zone not only provides us with various information concerning the history, ethnic composition and neighborly relations of the dialect zone but also helps determining the phonetic tendency in the dialect. For this purpose, first a corpus has been prepared with transcription by compiling the proper names used during the 20th century in the Sarıbudak village of Artvin Province. Then the compiled material has been analyzed in terms of phonology in this article and the phonetic tendency of the dialect has been evaluated in the concluding section.

Keywords: Dialectology, Onomasiology, Anthroponymy, Phonology, Artvin, Sarıbudak.

1. GİRİŞ

Bir dildeki ki i adları, ad biliminin (Alm. onomasiologie, Fr. onomasiologie, İng. onomasiology) bir alt kolu olan ki i adları bilimini (Alm. anthroponymie, Fr. anthroponymie, İng. anthroponymy) ilgilendirmektedir. Ki i adlarını incelemek dilin bünyesiyle ilgili elimize birçok bilgi vermesinin yanı sıra o dili konu anların ilgilerini, kültürlerini, tarihi geçmi lerini, kom uluk yaptıkları, kültür alı veri inde buldukları milletlerin hangileri oldu unu, gelece e bakı larının

* Yrd. Doç. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Artvin – TÜRK YE, E-posta: turkoloji@yahoo.com.

nasıl oldu unu anlamamıza yardımcı olur. Bu sebeple ki i adları ile dil biliminin haricinde pek çok bilim dalı da kendi kuralları çerçevesinde ilgilenmekte ve bunları de erlendirmektedir¹.

Ki i adları a ız ara tırmaları alanında da bize de erli veriler sunmaktadır. Ki i adları a zın fonetik temayüllerini belirlemede kullanılabilen i gibi a zın temayüllerinden a ızda yer alan ki i adlarının o a za hangi dönemde hangi a ız bölgesinden geçmi olabilece i hakkında da bize çok eyler anlatabilir. A ızlardaki çok katmanlılık meselesine de ık tutabilecek verilerin elde edilebilece i ki i adlarının derlenip bu bakımından de erlendirilmesi Türklük bilimi açısından önem arz etmektedir.

Bu mülahazalarla evvela Artvin ilinin Sarıbudak köyündeki özel isimler nüfusta yazıldı ı gibi de il de söylendi i gibi kaydedilerek bu a zın fonetik temayüllerinin ortaya konması için üzerinde çalı ma yapılacak gerekli malzeme toplanmı tır. Bugün hâlâ köyde ya ayan ehrin etkisinden uzak olan ve bu a zı ya atan Nadim Aktan (87), Ruhset Aktan (82), Zelifa Aytekin (81), Selahattin Uy ur (65) ve Naincer Uy ur (54)'dan ki i adları ve verili süreçleri hakkında tarafımızdan kayıtlar yapılmı tır.

Artvin il merkezinden Yusufeli ilçesi istikametinde 20 km. gidildikten sonra yolun sa ındaki vadinin a zından 5 km. içeride 700 metre rakımda yer alan Sarıbudak köyü (tarihî kaynaklarda Melo/Milo/Malokale, imdilerde Melo) Türk nüfus tarafından meskûn olup 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nden sonra Osmanlı Devleti'nin Rusya sınırını olu turmu , Rusların Erzurum üzerinden Bayburt'a sarkması tehlikesi üzerine köy ahalisi 1916'da Gümü hane, Sivas, Tokat, Çorum, Ankara havalisine göç ederek bir müddet buralarda ya amı , Artvin'in i galden kurtarılmasından sonra ise köy ahalisinin ekserisi geri dönerek vatanlarını enlendirmi tir. Yedi mahalleden olu an köyün nüfusu zaman zaman Bursa, Mısır, Batum, Erzurum, Ahıska ve özellikle Yusufeli köylerinden gelenlerden olu mu tur. Dolayısıyla köyün kültürel yapısı spir, Tortum, Oltu, Olur, Yusufeli, Artvin, Ardauç, av at, Posof ve Ahıska ile ortaklık göstermektedir. Bu ortaklı ın ki i adları alanında da kendini gösterdi i ki i adları listesindeki adlar incelendi inde anla ılacaktır².

Tabii çevresi içinde biri, öncelikle gördü ü, duydu u, dokundu u, kokladı ı, tattı ı ve aklıyla kavradı ı eylerin isimlerini evvelkilerden tevarüs ederken nadiren de olsa bir eyleme ad verme gereklili i duymaktadır. Ancak sadece "insan" üst kümesi içinde adlandırılabilen "insan"ın her ferdine bir isim verilmesiyle bahsedilen durumdan farklı bir durum ortaya çıkmaktadır. nsan, içinde ya adı ı toplum, kabul etti i din, akrabalık ili kileri, mensubu bulundu u milleti, ya adı ı co rafya, yaptı ı i e göre çe itli sıfatlar sahibi olmanın yanı sıra birini bir di erinden ayıran isimler ta ımaktadır. Bunun temelinde insanların önem verdi i eyleme ad verip adı olan eyleri önemsemesi bulunmaktadır³. simlerin fark olu turamadı ı durumlarda ise merkezi otoriteler tarafından numaralandırılmalar da yeni bir adlandırma e ilimi olarak kar ımıza çıkmaktadır.

¹ Ahmet Aydın, "A rı Civarında Ki i Adları", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 2009, Sayı 13, s. 228; Derya Duman, A Linguistic Study of Turkish Personal Names Micro and Macro Perspectives, Hacettepe University Institute of Social Sciences, Basılmamı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000, s. 2.

² Bk. Minara Aliyeva Esen, "Ahıska Türklerinde Ki i Adları", Uluda Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 10, Sayı 16, 2009/1, s. 167-186; smayıl Kazımov, Axisqa Türklerinin Dili [elektronik sürüm], Elm, Bakı, 1999, www.axiska.narod.ru/3.10.1..htm, Eri im Tarihi: 08.04.2013.

³ Ahmet Karado an, "Türk Ad Biliminde Renk Kültü", Milli Folklor, Yıl 16, Sayı 62, Ankara, 2004, s. 89.

Türk ki i adları çok uzun bir tarih boyunca bulundu u co rafyaya ve ya attı ı töreye göre farklı ekiller gösterir⁴. Verilen her ad o çocu un hayat bulmasına vesile olmu ana-babanın da atalarından gördü ü geleneklere uygundur⁵. Sarıbudak köyünde de her yeni do an çocu a bir isim verme, onun sosyal ortama ilk adımı sayılmakta ve bu olay önemsenmektedir. Do an çocuk erkek ise bu çocu a mazide muktedir, güçlü, çevresi tarafından saygı gösterilen bir ki inin, kız ise huyu suyu güzel, ho a giden, iffet ve namus timsali, be enilen bir kadının adı verilmektedir. Dolayısıyla ki i adları toplumun çe itli gruplarını, onların dünya görüşü nü, gelenek ve göreneklerini, inançlarını kapsamakta ve yansıtmaktadır⁶. Böylece çocuklara verilen adlar ekseri bir veya iki nesil öncekilerden seçilmekte iken, Cumhuriyetle birlikte Türkiye'nin di er bölgelerinde oldu u gibi⁷ devletin halkı ekillendirme politikalarının etkilerinin görüldü ü okuldan, ehirden, radyodan, televizyondan, gazetelerden de bu hususta etkilenildi i Sarıbudak köyü ki i adları listesinden anla ılmaktadır. Bu durum uzun asırlar içinde ancak kendi çevresinde, tabii sınırları içinde varlı ını sürdüren a zın ve bu a zın ta ıdı ı kültürel de erlerin a ınma ba langıcı olmu tur. Dil kullanıcıları dı arıdan gelen bu yeni adları a zın mevcut temayülleri do rultusunda de i tirmi ; ancak ehirlilemenin hızlanmasıyla bu sefer de a zın kendi bünyesinde ortaya çıkan isimler yerlerini ço unlu unkine terk etmi tir.

Yukarıda bahsedilen ad verme temayüllerinin yanı sıra ki inin çe itli özelliklerinden kaynaklanan sıfatlarıyla birlikte isimlendirme, eski Türk kültürünün bir devamı niteliindedir⁸. Dede Korkut Destanları'ndaki ad verme gelene i ve ki i adı yapılarıyla örtü en⁹ bu adlandırma ço unlukla ki iyi aynı adı ta ıyanlardan ayırmak için kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu adlandırmalarda ahsın dı görünü ü, karakteri, me guliyeti, men ei gibi ki iler arası farklar ifade edilmektedir¹⁰. Ki ilerinin alınmaması için de "Yigit namiyınan an ilur." denilmektedir. Bu isimlendirmeler ço unlukla hakkında konu ulanlar için kullanılır, yüz yüze münasebetlerde ki inin lakabı zikredilmez. Ancak samimi ortamlarda, kırgınlık dargınlı ın olmayacağı durumlarda da ki inin lakabıyla ça rıldı ı olur. gultalun «alis, ayvi «alis, sari telat, sari haydar, boyuk ya ar, küçük ya ar, cevdet peylowan, karaamet, kor dede, qantor dursun, ali çawu , âmet omba i, kor yusuf, qara yusuf, cazi padi, quyru«li padi, qara padi bunlardan bazılarıdır. Göktürkler döneminde de rastlanılan bu adlandırma gelene i¹¹ bugün Sarıbudak köyü a zında canlılı ını yitirmeye yüz tutmu tur.

⁴ Tuncer Gülensoy, "Türk Ki i Adlarının Dil ve Tarih Açısından Önemi", Türk Dili, Ocak 1999, Sayı 565, s. 3 .

⁵ Nesrin Güllüda , "Sarıkamı Ba köy'de Ki i Adları", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, Elazı , 2002, s. 81.

⁶ Varis Abdurrahman, "Türklerin Ad Koyma Gelenekleri Üzerine Bir nceleme", Milli Folklor, Yıl 16, Sayı 61, Ankara, 2004, s. 128.

⁷ İhan Ba göz, " nsan Adları ve Toplum", Türk Dili, Mart 1976, Cilt XXXIII, Sayı 294, s. 169-170.

⁸ Emel Soyubol, Türk Dili Kökenli Ki i Adlarının Yapısı, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamı Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2007, s. 4.

⁹ Mehmet Hazar, "Artuko ulları Zamanında Dedekorkut Kitabı'ndaki Ki i Adları", Turkish Studies, Volume 3/1, Winter 2008, s. 24-31; Âdem Balkaya, "'Salur Kazan'ın Evinin Ya malandı ı Boy'da ahs simleriyle Birlikte Kullanılan Sıfatların levleri", Uluslararası Sosyal Ara tırmalar Dergisi, Cilt 4, Sayı 16, Kı 2011, s. 75-79.

¹⁰ Madat Namazo lı Çobanov, Azerbaycan Antroponimiyasının Esasları, Ganatleba Ne riyatı, Tiflis, 1983, s. 70.

¹¹ Yunus Memmedov, "Onomastik Birimlerle Lügat Birimleri Arasında Leksik-Semantik Alaka", Türk Dünyası ncelemeleri Dergisi, Cilt V, Sayı 2, zmir, 2005, s. 404.

Aynı adı taşıyanların çokluğu ki i adının ayırıcı özelliğini azalttı. İnan, ki i adıyla beraber kullanılan sıfatlar zamanla adın yerine geçmektedir¹². Balıqlıca sadece lakabı takan ki i nin kullandığı lakap, çevre tarafından tasvip edilirse, yavaş yavaş yaygınlık kazanır ki i nin asıl adı kullanılmaz olur ve ki i lakabıyla anılır¹³. Adların yerlerini tutan lakapların ırk, meslek, memleket, fizikî ve ruhî özellik ile akrabalık ilişkilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Dolayısıyla Kafkasya'dan göç eden Lezgilerden olduğu için "lezgi", İran'dan geldiği için "acem", cinlerle uğraştığı için "cindar", çapula denen ayakkabı imal ettiği için "çapulaci", emtiyenlik yaptığı için "egirtman", askerde topçu sınıfından olduğu için "topçu", ordudaki rütbesi sebebiyle "baçavı", Orco köyünden Sarıbudak köyüne gelin geldiği için "orcoklı", Bedazor köyünden Sarıdubadak köyüne gelin geldiği için "bedazorlı", ninesi esmerli olduğu nedeniyle çocukken "qaraba" diyerek sevdiği için "qaraba", esmerli olduğu ve cevvali olduğu çizgi roman kahramanı Karaoğlan'a benzediği için "qaraoğlan", gözlerini yıldırım çarpması sonucu kaybettiği için "kor", çocukken gelinlik ve tonto olduğu için "toto", eski bir akrabası paşa olduğu için "paşa" lakapları özel isimlerin önüne geçerek ki i adı olarak kullanılmaktadır.

Köyde kullanılan ki i adlarında Arapça ve Farsça kelimelerin oranının, Türkçenin kelime hazinesindeki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin oranından daha fazla olması¹⁴ halkın Müslüman olmasından kaynaklanmaktadır. 1525 tarihli Adana Mufassal Tahrir Defteri'nde Türkçe baba adlarının Türkçeleştirilmesinde adlarından daha fazla olması, Türkçe ki i adlarının yerine Arapça ve Farsça ki i adlarının geçmeye başlamasının 16. yüzyılın ilk çeyreğinde cereyan ettiği anlamına gelmektedir¹⁵. Bu da her gelişim dil için geçerli olan tabii bir süreçtir¹⁶. Arapça ve Farsça kökenli adların yanı sıra Sarıbudak köyünde abu, altun(ay), aslan, aydemur, begta, begi(o/oy), çiçek(-gay), dursunqaya, erdem, erdinç, eren, ertürlü, geçgun, gokçen, gul'anum, gultal, gulay, gulçiçek, gulpaşa, gumi, güzel, «anum, ipek, qaya, qayabeg, pambu», seçgun, selçuk, taştan, sevinç, sevinur, solmaz, songul, toto, tuci, ula, yalduz, yeliz, yıldız gibi pek çok kadim isim de vardır.

Sarıbudak köyünde yazı dili haline gelmeyen bir aydınlaştırıcı oluşturmada ki i ölçünlü emektirdir. Buna balıqlı olarak bu aydınlaştırıcı kullanılan kelime ve eklerdeki çok eklilik ki i adlarında da görülmektedir. Bu çok eklilikte ki i adının Sarıbudak köyünde zina girişi yolu ve zamanı da etkilidir. Köyünde kullanılan temur/temura a/temuro li ile demurco li/aydemur kelimelerindeki bu ikililik manidardır. Kelime balıqlı "t"leri koruyanlar Kıpçak özelliği taşıyan tonlularak "d"le en O uz ivesini yansıtmaktadır. Bu durum bölgenin tarihi seyriyle de uyumludur. Bölgeye gelen Kıpçak boylarında, özellikle 16. yüzyılda buranın O uz men emine balıqlı Osmanlılar tarafından fethedilmesinden sonra O uzla ma cereyan etmeye başlamış, bu

¹² Orhan Acıpayamlı, "Türk Kültüründe "Ad Koyma Folkloru"nun Morfolojik ve Fonksiyonel Yönlerden İncelenmesi", IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bilgileri IV. Cilt Gelenek, Görenek ve Nançlar, Ofset Repromat Matbaası, Ankara, 1992, s. 11.

¹³ İbrahim Boyraz, "Lakaplar Konusunda Dikkatler ve Bir Yöre Örneği", Türklük Bilimi Araştırmaları, VII. Sayı, Sivas, 1998, s. 113.

¹⁴ Ali Açıklık, "Artukabad Kazasında Türk Ki i Adları", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 13, Sayı 2, Elazığ, 2003, 305-335.

¹⁵ Yılmaz Kurt, "1525 Tarihinde Adana Sancağında Türkçe Ki i Adları Üzerine", BAL-TAM Türklük Bilgisi 2, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi, Prizren, Mart-2005, s. 72-83.

¹⁶ Marika Çikia, "Türk Tabakası Gürcü Ki i Adları Hazinesinde", III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Kitabı, Hacettepe Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2010, s. 229.

cereyan daha merkezci bir yönetim yapısına sahip Türkiye Cumhuriyeti devrinde hızlanarak son kertesine ulaşmıştır.

nejdet~nejlet < Ar. Necdet; nedim~nadim < Ar. Nâdim gibi misallerde ise bir ismin çe itlerinin aynı ki i için kullanıldı ı görülmektedir. Bu durumun sebebi olarak ses geli mesinin henüz tam te ekkül etmedi i gösterilebilir. Köyden ehre gidip uzun zaman ehri tesirinde kalmı ki iler köye döndüklerinde eski arkadaşlarının adlarını ölçünlü Türkçe ile söylemesi de ki iler isimlerinin iki veya üç türlü söylenmesine sebep olabilmektedir.

Sarıbudak köyü a zında farklı zaman ve kaynaklardan gelerek kullanılan ki i adları da mevcuttur. Bunlardan padi/pado(y)/padime/fatma(y)/fato kadın adı ile mēmet(/d-ay)/mu«emmet(/d-ay)/mu«o, memi ; fadil, fazil; rizman, ridvan isimleri a ızda farklı dönem ve tesirleri göstermektedir. 1940'lı yıllardan sonra devletin köyde hissedilmeye ba lanmasıyla merkezile me isimlerde de kendini göstermeye ba lamı , "goy n", "ogan", "yusgel" gibi bazı kelimelerin köy a zında kar ılıklarının olmasına ra men ölçünlü dilden gelip a za uydurulan "gonul", "oven" ve "yuksel" ahıs adı olarak kullanılmı tır. "sevim" ki i adının da Sarıbudak a zında "sevimli" kelimesine nisbeten "sevum" olması beklenirdi.

Sarıbudak köyü ki i adlarında görülen bir ba ka özellik ise iki heceden uzun ki i adlarının kısaltılarak iki heceye indirilmesidir. Bu kısaltmalar, sondaki ünlünün atılmasıyla, sondaki bir veya iki hecenin atılmasıyla olmaktadır. Kimi zaman bu kısaltılan adlara -o()/-i eklenerek ada sevgi anlamı da katıldı ı görülmektedir¹⁷. "iskender" kelimesi ise "dede" akrabalık adıyla birlikte kullanıldı ında son hecesi atılarak "isken" hâlini almaktadır.

muca < mucayde < Ar. Mücâhide
padi < padime < Ar. Fatıma
murtez < murteza(y) < Ar. Murta â
mustaf < mustafa(y) < Ar. Muştafâ
seraç < seraceddin < Ar. Sirâce'd-dın
niyaz < Ar. Niyâzı
inas < Far. inâşı
sulo < Suleyman < Ar. Süleymân
selo < seladdin < Ar. ~alâ e'd-dın
ibi < Ar. brâhım
isken dede < skender dede

Ki i adını söyleyen ki inin muhatabına sevgisini ifade etmede, ki i adının sonundan atılan kısma -o veya -i ekledi i; sonu "i" ünlüsü ile biten isimlerde bu "i"lerin "o(y)" oldu u; sonu "a" ile biten isimlerde bu "a"ların sonuna "y" geldi i; sonu ünsüzle biten isimlere ise "a(y)" geldi i görülmektedir. Kırım Tatar Türkçesi ile Kumuk Türkçesinde de görülen bu özellik Sarıbudak köyü a zında Kıpçak Türkçesi katmanını göstermesi bakımından önemlidir¹⁸. Artvin'in ilçe ve köyleri arasında da a ız farklılıklarından birini te kil eden bu sevimlilik eki "a(y)"ın kullanımı gün geçtikçe azalmaktadır.

¹⁷ smayıl Kazımov, age., www. axiska, narod.ru/3.10.1..htm.

¹⁸ Ek için bakınız: Çetin Pekacar, "Kumuk Türkçesi", Türk Lehçeleri Grameri, Editör Ahmet B. Ercilasun, Akça Yay., Ankara, 2007, s. 985; Zühâl Yüksel, "Kırım-Tatar Türkçesi", Türk Lehçeleri Grameri, Editör Ahmet B. Ercilasun, Akça Ya., Ankara, 2007, s. 830.

2. Ses De i imleri

Alıntı kelimelerdeki ses olayları, girmi oldukları dilin yapısına uyum sa lama gayretlerinin tabii sonucudur¹⁹. Dolayısıyla a ız kullanıcıları gerek geçmi ten gelen ki i adlarında gerekse merkezile me etkisiyle son yüzyıl içerisinde a za girmi ki i adlarında ses de i imlerine giderek a zın fonetik temayüllerini i letmi lerdir.

2.1. Ünlüler

Sarıbudak köyü a zının da içinde bulundu u Artvin a zındaki kalınlık-incelik uyumu veya uyumsuzlu u civar illerle paralellik göstermektedir²⁰. Bazı Türk lehçelerinde oldu u gibi içerisinde "ı", "ö", "ü" ünlülerinden biri ya da birkaçı bulunan kelimelerdeki zikredilen ünlüler ya tam ya da yarım sıra de i tirmektedir. Bunda bol miktarda alıntı yapılan Arapça, Farsça ba ta olmak üzere kom u dil Gürcücenin etkisi bulundu u gibi, bölgede ya ayan Türklerin etnik yapısında rol alan Kıpçak Türklerinin dillerinin de etkisi oldu u açıktır. Bugün Kıpçak kökenli Kumuk ve Dobruca Tatar Türkçelerinde de benzer e ilimler dikkat çekicidir²¹.

Eski Anadolu Türkçesinde oldu u gibi Sarıbudak köyü a zında da düzlük-yuvarlaklık uyumunun geli memi oldu u ve eklerde yuvarlakla manın meydana geldi i görülmektedir. Bu bakımdan Sarıbudak köyü a zı Eski Anadolu Türkçesi ile benzerlik göstermektedir.

2.1.1. Ünlü De i imleri

2.1.1.1. Uzunluk Bakımından

2.1.1.1.1. Ünlü Normalle mesi

Arapça ve Farsçadan alınan isimlerdeki uzun ünlüler Sarıbudak köyü a zında normalle mi tir. STT'de ki i adlarının bir kısmında korunan uzun ünlülerin tamamıyla normalle mesi Sarıbudak köyü a zının en belirgin özelli idir. Burada aydın zümrenin yoklu u dilin tabii mecrasında geli mesini, kurallarının daha düzenli i lemesini sa lamı tır.

alinaz < Ar. jAlı + Far. nâz

ali an < Ar. jAlı + ân

arif < Ar. jÂrif

hur it < Far. »ûr ıd

israfil < Ar. srâfııl

naci < Ar. Nâcı

nadim < Ar. Nâdim

necat < Far. Necât

¹⁹ Ülkü Çelik- avk, "Karakalpak Ki i Adları Üzerine Bir nceleme", Milli Folklor, Yıl 14, Sayı 54, Ankara, 2002, s. 66.

²⁰ Turgut Acar, Artvin ve Yöresi A ızları, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Basılmamı Doktora Tezi, Erzurum, 1972, s. 98-142; Ahmet B. Ercilasun, Kars ili A ızları -Ses Bilgisi-, TDK Yay., Ankara, 2002, s. 65-76; Erdiç Demiray, Ahıska Türkleri A zı, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamı Doktora Tezi, Kayseri, 2011, s. 58-77; Efrasiyap Gemalmaz, Erzurum li A ızları, I. Cilt, TDK Yay., Ankara, 1995, s. 96-106; Turgut Günay, Rize li A ızları, TDK Yay., Ankara, 2003, s. 52-60; Necati Demir, Trabzon ve Yöresi A ızları, Cilt I-II-III, Gazi Kitabevi, Ankara, 2006, s. 170-185.

²¹ Nikolay Aleksandroviç Baskakov, Türk Dillerinin Tarihi-Tipolojik Sesbilimi, Çev. Kenan Koç, Oktay Selim Karaca, Multilingual Yay., stanbul, 2006, s. 143; Çetin Pekacar, agm., s. 962; Ciden Sena Menabit, Yazılı ve Sözlü Kaynaklara Dayalı Romanya Türklerinin Dili ve Söz Varlı ı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Basılmamı Doktora Tezi, Ankara, 2006, s. 36-40; Nazmiye Murtazayeva, Kırım Türkçesi Romanya Köstence A zı, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamı Yüksek Lisans Tezi, 2010, s. 10-21.

2.1.1.1.2. Ünlü Kısaltması

Özellikle “y” ünsüzünün yanında yer alan iç ses konumundaki “i” ünlülerinin kısalarak dü me e ilimi gösterdi i, pek çok örnekte görülmektedir. Örneklerden “y” ünsüzünün “i” ünlüsüne en yakın ünsüz olması ile ismin kısaltılma e iliminin bunda etkili oldu u anlaşılmaktadır.

- beyîme(y) < Ar. Behîme
cevayîr < Ar. Cevâhir
mayîde(y) < Ar. Mâîde
mayînur < Far. Mâh-i + Ar. nûr
mayîre(y) < Ar. Mâhire
muyîbet < Ar. Muîbbed
nayîl < Ar. Nâîl
nayîle(y) < Ar. Nâîle
nayîm < Ar. Nâjim
nayîme(y) < Ar. Nâjime
nayîncer < nay + inca < EAT ne + ince
tutiya < Ar. Tütiyâ
zayîde(y) < Ar. Zâhide

2.1.1.1.3. Ünlü Uzaması

Arapça ve Farsçadan alınan ki i adlarının hepsinde uzun ünlüler normalle tirilmi tir. Ancak Sarıbudak köyü a zında “h” ünsüzü kelime ba ı hariç içte ve sonda düzenli olarak dü ürülmü , varlı ina i aret olarak bu ünsüze kom u olan ünlüde uzama meydana gelmi tir. “ ” ünsüzü içeren kelimelerde bu sesin dü mesi ise Sarıdubak köyü a zında de il de alıntı yapılan kaynak dilde olmu olmalıdır. Çünkü a ızda “ ” sesi canlı ve belirgin bir sestir ve dü me örneklerine rastlanılmamakta; bilakis bu ünsüzün Arapçadan geçen kelimelerde bazı seslerin de i im dura ı oldu u görülmektedir.

- çıdem < STT Çi dem
emrâ < Ar. Emrâh
ertûrul < EAT. Er + tu rul
fatı < Ar. Fâti
fêmi < Ar. Fehmı
ferât < Far. Ferhâd
fetı < Ar. Fet ı
gokân < STT Gok + «an
gulâmet < Far. Gul + Ar. A med
mêmet(-day) < mehmet < Ar. Mu ammed
mıriban < Far. mihrbân
orân < STT Orhan
reyân < Ar. Rey ân
âmeddin < Ar. ahâbe’ d-dın

êriyar < Far. ehr + yâr

êriye(y) < Ar. ehriyye

yâya < Ar. Ya yâ

zîni < Ar. zîhni

zôre < Ar. Zühre

2.1.1.2. Kalınlık- ncelik Bakımından

2.1.1.2.1. Kalınla ma

Ço unlukla “ü” ve “ö” ünlülerinin kalınla masıyla ortaya çıkmaktadır (bk. 2.1. Ünlüler). Bir örnekte ise bu de i ikli in ünlü uyumundan kaynaklandı ı görülmektedir.

-e- > -a-

bayaz < Ar. Beyâ

-i- > -u-

rufet < rifet < Ar. Rifjat

aydemur < ET ay + temir

ö- > o- ; -ö- > -o-

occan < STT öz + Far. cân

ozden < STT Özden

oven < STT Öven

ozen < STT Özen

ozgur < STT Özgür

ozlem < STT Özlem

koksal < STT Kök + sal

gonul < STT Gönül (Sarıbudak a zı goy n < ET Köñül)

ü- > u-

gumi < ET kümü

yuksel < STT yüksel

2.1.1.2.2. ncelme

Ço unlukla ilk hecedeki düz kalın ünlünün gerileyici benze meyle inceldi i görülmektedir.

a- > ä- ; -a- > -ä/e-

âdalet < Ar. Adâlet

âziz < Ar. Azîz

âzmi < Ar. Azmî

qâriman < Far. Çahramân

hâlim < alîm

hâmdi < Ar. amdî

hâmit < Ar. âmid

qâdir < Ar. Çâdir

qârip < Ar. arîb

me«bule(y) < Ar. Maqbûle
me«sut < Ar. Maqşûd
nevzet < Far. Nev + zâd
remezan < Ar. Rama ân
rufet < Rifet < Ar. Rifjat
seladdin < Ar. ~alâ e'd-dîm
u eyp < Ar. ujayb

-a- > -i-

qâriman < Far. Çahramân

ı- > i-

aydin < ET Aydın

2.1.1.3. Darlık-Geni lik Bakımından

2.1.1.3.1. Geni leme

Arapça ve Farsça kökenli adların ilk hecesindeki dar ünlülerin yer yer gerileyici benze meyle geni ledi i görülmektedir. Birkaç örnekte ise ikinci hecede ilerleyici benze me ile geni leme meydana gelmi tir.

i- > ä/e- ; -i- > -e-

âsan < Ar. sân
seraç < seraceddin < Ar. Sirâce'd-dîm
raset < Ar. Râşid
peruz < peruze(y) < Far. Pırûze

-u- > -e-

murevet < muruvet < Ar. Muruwwet
mêmet(-day) < mehmet < Ar. Mu ammed

-u- > -o-

omer < Ar. jUmer
osman < Ar. jU&mân
lo«man < Ar. Luqmân
zôre < Ar. Zuhre
co un < Far. cû + EAT - un
o ret < Ar. uhret

2.1.1.3.2. Daralma

Az sayıda da olsa bazı kelimelerin ekseri orta hecesinde geni ünlülerin daraldı ı mü ahede edilmektedir.

-a- > -i-

qâriman < Far. Çahramân

-e- > -i- ; -e > -i

zulfikar < Ar. ʔü'l-feqâr

nagiyan < Far. Nâgehân

ay i < Ar. Ā e

muyîbet < Ar. Muʔebbed

-ö- > -u-

guzel < EAT gözel

2.1.1.4. Düzlük-Yuvarlaklık Bakımından

2.1.1.4.1. Düzle me

Yuvarlak ünlülerin yer yer düzle ti i görülmektedir. Bunların düzle mesinde gerileyici ve ilerleyici benze menin yanı sıra aykırıla manın da oldu u örneklerden anla ılmaktadır.

-u- > -a-

faḫt < fuḫt < Ar. Fuʔād

-u- > -e-

mêmet(-day) < mehmet < Mehemmet < Ar. Mu ammed

murevet < muruvet < Ar. Muruvvet

-ü- > -i-

kâriban < Far. Kehrubâ

gumi < ET kümü

inci < ET yinçü

2.1.1.4.2. Yuvarlakla ma

Düz ünlünün yuvarlakla masında, kendinden sonra gelen dudak ünsüzlerinin etkili oldu u örneklerden anla ılmaktadır. Yuvarlakla manın düz-dar ünlüde oldu u gibi, düz-ge ni ünlülerde de görülmesi dudak ünsüzlerinin Sarıbudak köyü a zında etkisini göstermesi bakımından manidardır.

“seçgun” isminin bu ekilde geli mesinin sebebi ise ekin ünlüsünün Eski Anadolu Türkçesinde oldu u gibi Sarıbudak köyü a zında da yuvarlak olmasıdır²². “molloşman” adında ise ünlülerin birbirini benze tirmesinin amil oldu u görülmektedir.

-ı- > -u-

yawuz < ET yabız

-i- > -u-

rufet < Ar. Rifḫat

aydemur < ET ay + temir

temur < ET temir

²² Gürer Gülsevin, Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 134.

-e- > -o-

owqi < Ar. ewqı
owqiye(y) < Ar. ewqiyye
fowqiye < Ar. Fewqiyye
molloşman < Ar. Mewlâ + jU&mân

2.1.2. Ünlü kizle mesi ve kilile mesi

Aynı nefes baskısı altında bo umlanan ve tek bir ünlü de erinde olan ikiz ünlü²³ veya ikili ünlüye²⁴ Sarıbudak köyü ki i adlarında da rastlanmaktadır. A ızda yer alan ki i adlarında, "i", "ı", "h", " " , "«", "w"nin dü mesi ile kar ıla an aynı veya farklı iki ünlü birbirini benze tirmekte ve her birinin çıkı süresi kısalmaktadır. Yani her iki ünlü tek bir ünlüden biraz uzunca telaffuz edilmektedir. Ancak ikili ünlülük veya ikiz ünlülük kalıcı bir durum de il bir geçi dönemidir. "mêmet", " âmeddin" örneklerinde görüldü ü gibi bu ikiz ve ikili ünlülerin bir kısmı evvela tekle mekte ve tekle me esnasında uzun ünlülük olu maktadır. Daha sonra ise uzun ünlüler "seladdin", "memi " ve "mezin" misallerinde görüldü ü gibi normalle mektedir.

baâr < Far. Bahâr
ciângil < Far. Cihân-gır
faât < fuât < Ar. Fu'âd
melaât < Ar. Melâ at
molloşman < Ar. Mewlâ + jU&mân
muâmmer < Ar. Mujammer
muârem < Ar. Mu arrem
muârem < Ar. Mu arrem
muâccel < Muweccel < Ar. Mübeccel
nebaât < Ar. Nebâhat
saâdet < Ar. Sajâdet
seâr < Ar. Se er
sebaât < Ar. Sebâ at
semaât < Ar. Semâ«at
suâyla < Ar. Suheylâ
haciâli < Ar. âcı + jalı

2.1.3. Ünlü Dü mesi

Sarıbudak köyü a zında dar ünlüler ekseri ortada az da olsa ba ta ve sonda dü mü tür. Genellikle dü me, akıcı ve yarı ünlü durumunda olan bir ünsüz ile akıcı, yarı ünlü, sızıcı veya patlayıcı ünsüzlerden biri arasında bulunan ve açık bir heceden sonra gelen açık hece ünlülerinde görülmektedir²⁵.

u- > Ø- ; -u- > -Ø-

veysel < Ar. Uweyse'l
mezin < Ar. Mu'le in

²³ Zeynep Korkmaz, Gramer Terimleri Sözlü ü, TDK Yay., Ankara, 2010, s. 127.

²⁴ Efrasiyap Gemalmaz, age., s. 119.

²⁵ Ahmet Gün en, Kır ehir ve Yöresi A ızları (nceleme-Metinler-Sözlük), TDK Yay., Ankara, 2000, s. 47.

-i- > -Ø- ; -i > -Ø

ay i < EAT Ayi e < Ar. Ā e
 muca < mucayde < Ar. Mucāhide
 niyaz < Ar. Niyāz
 inas < Far. inās

-a- > -Ø-

seladdin < Ar. ~alā e'd-dīn
 âmeddin < Ar. ahâbe'd-dīn
 aleddin < Ar. ĩAlā'e'd-dīn
 mēmet(-day) < mehmet < Ar. Mu ammed
 ziyeddin < Ar. iyā'e'd-dīn

2.1.4. Ünlü Türemesi

Dar ünlüler birkaç kelimenin orta hecesinde türemi tir.

-Ø- > -u-

kamuran < Far. Kām + rân

-Ø- > -i-/-ĩ-

mıriban < Far. Mihrbân
 bedir < Ar. Bedr
 begir < Ar. Bekr
 uzeyir < Ar. ĩUzeyr
 ruqiye(y) < Ar. Ruqye
 yadigar < Far. Yad + gâr
 iliyaz < br. İyâs

2.2. Ünsüzler

Sarıbudak köyü a zındaki ki i adlarında b, c, ç, d, f, g, h, ĩ, j, k, k', q, l, m, n, p, r, s, t, v, w, y, z olmak üzere 26 ünsüz bulunmaktadır. Bu bakımdan ki i adlarındaki bu ünsüz varlı ı Eski Anadolu Türkçesi ile yakınlık göstermektedir. "ñ" ünsüzünün ise ayrı arak yer yer "n" le mesi, " " le mesi, "g" le mesi ve "v/w" le mesi a zı di er Batı Grubu a ızlarından ayırmakta ve Do u Grubu a ızlarına yakla tırmaktadır²⁶. kisi Arapça, biri Rusça kökenli ki i adında geçen "k'" ünsüzü ise, kom u dil Gürcüceden Sarıbudak köyü a zına girmi tir. Bu da Sarıbudak köyü a zıyla konu anların Gürcüce konu an kom u köylerle olan irtibatının ne derece oldu unu göstermesi bakımından manidardır. Evlilikler, kar ılıklı göçler, sınır münasebetleri, gurbetçilik ve ehirlile me ile yakınlı manın bir sonucu olan etkile im dilde de ses ve kelime düzeyinde alı veri i beraberinde getirmi tir.

²⁶ Leyla Karahan, Anadolu A ızlarının Sınıflandırılması, TDK Yay., Ankara, 1996, s. 19-28.

2.2.1 Ünsüz Değişimleri

Arapçaya mahsus, Türkçede bulunmayan "™", "ı", "ı", "ş", "&", " " "@ ve " " ünsüzleri Sarıbudak köyü a zında kendilerine en yakın ünsüze dönüşümü tür. Bu ünsüzlerden "™ ve "ı kelime başında ve sonunda dönüşümü , kelime içinde hece başında "y"le mi , hece sonunda dönüşümü , bir örnekte ise "ı kelime içinde hece başında " le mi ; " , "«le mi ; "ş ve "& , "s"le mi ; "@ ve " " "z"le mi ; " " ise ekseri "z" bazen de "d"le mi tir.

abas < Ar. İAbbâs
aleddin < Ar. İAlâ'ed-dîn
ali < Ar. İAlî
bedîya < Ar. Bedîya
feyîme(y) < Ar. Fehîme
hâlim < alîm
hâmdi < Ar. amdi
harise(y) < Ar. ârişe
haziq < Ar. â iq
hediye(y) < Ar. Hediyye
hikmet < Ar. ikmet
huseyn < Ar. useyn
husni < Ar. usnî
irfan < Ar. İrfân
kazim < Ar. Kâ'im
mayîre(y) < Ar. Mâhire
me«sut < Ar. Maqşûd
mu«emmet < Ar. Mu ammed
murtez/murteza(y) < Ar. Murta â
mustaf/mustafa(y) < Ar. Muştafâ
nafiz < Ar. Nâfi
rizman < Ar. Ri vân
rufet < Ar. Rifât
sabit < Ar. çâbit
zîni < Ar. İihnî
zeki < Ar. İekî

Arapçadan alıntı kişilerindeki ince "l"lerin STT'de korunduğu görülmektedir. Halbuki Sarıbudak köyü a zında bu "l"lerden önce gelen ünlülerin tam kalınlı masıyla beraber "l"ler de kalınlı mı tır.

bilal < Ar. Bilâf
kemal < Ar. Kemâf

Ayrıca, yarı önlü "a"lardan önce gelen Arap yazısında "kef" ile gösterilen ön damak "k"lerinin art damak a kaydı ı görülmektedir.

kamile < Ar. Kâmile
kamil < Ar. Kâmil

2.2.1.1. Ton Bakımından Ünsüz Değişimleri

2.2.1.1.1. Tonlulaştırma

Ouz grubu Türk lehçelerinde oldu gibi kelime başında ve ortasında Sarıbudak köyü a zında da tonlulaştırma görülmektedir. Kelime sonunda ise tonlulaştırma dikkat çekicidir.

k- > g- ; -k- > -g-

gultekin < ET Kültigin

geçgun < EAT geçkün < ET keç-

gulsun(ay) < Ar. Kulsum

gumi < ET kümü

begir < Ar. Bekr

t- > d- ; -t- > -d-

dursun < EAT Tursun

dursunqaya < EAT Tursun + qaya

aydemur < ET ay + demir

fediyeye < Ar. Fet iyeye

-f > -v

e rev < Ar. E ref

-s > -z

belqiz < Ar. belqıs

nevrez < Far. Nev + rez

ilîyaz < br. İlyâs

-ç- > -c-

tuncer < T. tunç + er

tuci < EAT tuç + Ar. -î

-h- > - -

o ret < Ar. uhret

2.2.1.1.2. Tonsuzlaştırma

Arapça ve Farsça kökenli ki i adlarının sonundaki tonlu patlayıcı "b" ile "d" ünsüzlerinin Sarıbudak köyü a zında tonsuzlaştırma geneli bir kaidedir. Bunun yanında iç sese birkaç "g"nin "k"le erek, "w"nin ise bir örnekte "f"le erek tonsuzlaştırma görülmektedir.

-b- > -p- ; -b > -p

pempe < OT Pembe

nesip < Ar. Naşîb

u eyp < Ar. ujayb

recep < Ar. Receb

re at < Ar. Re âd

re it < Ar. Re îd

talip < Ar. %âlib

-d- > -t- ; -d > -t

âmet < Ar. A med
ferit < Ar. Ferîd
«alit < Ar. »âlid
«atice < Ar. »adîce
hur it < Far. »ûr îd
levant < Far. Levend
me«sut < Ar. Maqşûd
medet < Ar. Meded
mufit < Ar. Müfîd
murat < Ar. Murâd
nevzet < Far. Nev + zâd
raset < Ar. Râşîd
re at < Ar. Re âd
sedat < Ar. Sedâd
umit < Far. Umîd
vedat < Ar. Wedâd

-g- > -k-

gultekin < ET Kültigin
aytekin < ET Aytigin

-w- > -f-

ulfiye(y) < Ar. îUlwiyye
selfinaz < Far. Servi + Far. nâz

2.2.1.2. Bo umlanma Yeri ve Tarzı Bakımından Ünsüz De i imleri

2.2.1.2.1. Çift dudaklıla ma

İlk örnekte bir sebebe ba lı olmadan "n"den "m"ye bir geçi olmu tur. İkinci ve üçüncü örnekte ise dudak ünsüzünün etkisiyle "n", "m"le mi tir. Son örnekte ise çift dudaklıla mada yuvarlak ünlünün etkili oldu u anlaşılmaktadır.

-n- > -m- ; -n > -m

ta«sim < Ar. Ta şîm
nevim < Far. Nevîm
sumbul < Far. Sunbul

-j- > - - > -w-

suwat < *su at < Ar. Sujâd

2.2.1.2.2. Di -dudaklıla ma

Arapçadaki çift dudak "w"sinin kendisine tabi olan düz ünlünün etkisiyle di -duda a kaydı ı görülmektedir.

-w- > -f-

ulfiye(y) < Ar. ıUlwiyye
safet < -affet < Ar. -afwet

-w- > -v-

cever < Ar. Cewher
zevciye(y) < Ar. Zewciyye
fevzi < Ar. Fewzı
mevlut < Ar. Mewlûd
cevri < Ar. Cewrı

2.2.1.2.3. Di etlile me

"ı"nın yanındaki di eti ünsüzünün etkisiyle "t"le ti i, "m"nin ise bir örnekte "n"le ti i görülmektedir.

Arapçaya mahsus "&" ve " " di ünsüzlerinin Sarıbudak köyü a zında di eti ünsüzleri "s" ve "z"ye dönü mesi genel bir kuraldır. Bununla birlikte bir örnekte " "nin aykırıla arak "r"le ti i mü ahede edilmektedir.

-j- > -t-

mutteber < Ar. Muıteber

-m- > -n-

gulsun(ay) < Ar. Kulsum

&- > s- ; -&- > -s-

sabit < Ar. ıâbit
saniye(y) < Ar. ıâniye
sena < Ar. ıenâ^m
servet < Ar. ıervet
kevser < Ar. Kev&er
osman < Ar. ıU&mân
emsal < Ar. Em&âl

- > z ; - - > -z- ; - > -z

zıni < Ar. ıihnı
zekiye(y) < Ar. ıekiyye
mezin < Ar. Mü^e in
nafiz < Ar. Nâfi

- - > -r-

kerziban < Ar. ke ibân

2.2.1.2.4. Di eti artılıla ma

"zc" ikilisinden birincisinin bo umlanma noktasının iki örnekte di eti ardına kayarak "c"le ti i görülmektedir.

2.2.1.2.7. Küçük dillile me

Gırtlak ve yutak bölgesi ünsüzlerinin bo umlanma noktalarının yer yer küçük dil bölgesine kayarak " " ve "«"le tikleri görülmektedir. Bunda "j" ve " "nın bölge a zında mevcut olmamasının, "h"nin de kelime içinde bulunamayın tesiri vardır.

-j- > - -

u eyp < Ar. ujayb

-h- > - -

a ver < Far. âh + vâ

- - > -«-

mu«o(y) < mu«emmet(-day) < Ar. Mu ammed

râ«ime < Ar. Ra µme

2.2.1.2.8. Gırtlaklıla ma

Arapçaya mahsus " " ünsüzü ile Türkçe kelimelerde de bulunabilen ve bölge a zının tanıyıp kullandığı "«" ünsüzünün bo umlanma noktalarının yutak ve küçük dil bölgesinden gırtlak bölgesine kayarak "h"le tikleri görülmektedir. Bunlardan birincisinin normal olmasına rağmen ikincisi bölge a zına genellenemeyecek bir ses de i imidir. Çünkü «äyriye(y)" ismiyle birlikte "hayri" adının mevcudiyeti "hayri"nin STT'den geçti ini göstermektedir. Buna binaen di er isimlerin de STT'nin etkisiyle "h" ünsüzünü ta ıdıkları söylenebilir.

- > h-

haydar < Ar. aydar

hamiyet < Ar. amiyyet

harise(y) < Ar. ârişe

hâmdiye(y) < Ar. amdiyye

hâsret < Ar. asret

huseyn < Ar. useyn

«- > h-

hayri < Ar. »ayrı

hur it < Far. »ür µd

hulîya < Yun. »ulyâ

hayreddin < Ar. »ayre'd-dµn

2.2.1.2.9. Titrekle me

Bir örnekte ikiz " "nin birincisinin aykırıla ıp "r"le erek çıkı tarzında de i im olmu tur.

- - > -rz-

kerziban < Ar. Ke ibân

2.2.1.2.10. Yanalla ma

Bir kelimedeki iki "r"den birinin "l"le mesi bu a ız için genel bir fonetik temayıdır. Buradaki örneklerin ilk ikisi bu ekilde açıklanabilir. Ancak son örnek açıklanamaz bir geli medir.

-r- > -l- ; -r > -l

selver < Far. Ser+ver
serdal < Far. Ser+dâr
ciğngil < Far. Cihân-gır
zelif(y) < Ar. ʿârife

2.2.1.2.11. Vurgusuzla ma

Sarıbudak köyü a zında Arapçaya mahsus vurgulu ünsüzlerden " ", "š", "@ ve kısmen de "†"nin vurgusunun Türkiye Türkçesinde oldu u gibi normalle ti i görülmektedir²⁷. Sarıbudak köyü a zında "†" sesinin varlı ının bilinmesine ra men "t"le menin bazı kelimelerde meydana gelmesinde bu adların STT'den alınmı olabilece i tahminini güçlendirmektedir.

-†- > -t-

latif < Ar. Laṭıf
lutfi < Ar. Luṭfı
atife(y) < Ar. ĩĀtife
sultan < Ar. Sultān
fato < fatma < Ar. Faṭıme
mustaf < mustafa(y) < Ar. Mušṭafā
ataret < ātaret < Ar. eṭāret

-@- > -z- ; -@ > -z

hafiz < Ar. ḥāfi@
kazim < Ar. Kā@ım
nazim < Ar. Nā@ım
nazime(y) < Ar. Nā@ıme
nazire(y) < Ar. Nā@ıre
nazmi < Ar. Na@mı
nezmiye(y) < Ar. Na@miyye
nizameddin < Ar. Ni@āme'd-dın
vazif < Ar. Wā@if

- - > -z- ; - - > -z

murtez < murteza(y) < Ar. Murta ā
remezan < Ar. Rama ān
rizman < Ar. Ri wān
«izir < Ar. »i ir
bayaz < Ar. Beyā
fadil < Ar. Fā il
fazil < Ar. Fā il
fazli < Ar. Fa lı

²⁷ Lars Johanson, Türkçe Dil li kilerinde Yapısal Etkenler, Çev. Nurettin Demir, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 76.

2.2.1.2.12. Vurgulula ma

Bir sebebe ba lı olmadan kelime içinde bir örnekte "t"nin, iki örnekte de "d"nin vurgulula arak "t"la tıkları görülmektedir.

t > t

mutteber < Ar. Muṭteber

d > t

«atıce(y) < Ar. »adıce

ta tan < EAT %a dan

2.2.1.3. Ses Yolu Bakımından Ünsüz De i imleri

2.2.1.3.1. Patlayıcıla ma

Ünsüzler ses yolunun açıklı ı bakımından da de i ime u ramaktadır. Bunda tabii olan patlayıcının sızıcıla ması, sızıcıların ise akıcıla masıdır. Ancak Sarıbudak a zında a a ıda verilen birkaç örnekte sızıcıların patlayıcıla ması söz konusudur.

- > q-

qārip < Ar. arṣīb

f- > p-

pado(y) < padi < padime(y) < Ar. Faṭıme

-zc- > -cc-

occan < STT Öz + Far. cān

teccan < Far. ṭjz + cān

2.2.1.3.2. Sızıcıla ma

Kelime içi ve sonundaki "q"ların büyük bir kısmı sızıcıla arak "«"le mi tir. Eski Anadolu Türkçesinde de ayırıcı bir özellik olan bu de i me bakımından Sarıbudak köyü a zı tarihî dönemde Orta Anadolu'dan Azerbaycan'a uzanan II. a ız grubuna girmektedir²⁸.

" " patlayıcı ünsüzünün Türkçede kar ılı ının bulunmayı ı sebebiyle bu ünsüz ekseri vurgusuzla ıp sızıcıla arak "z"le mi , nadir de olsa "d"le erek patlayıcılı ını muhafaza etmi tir.

-q- > -«- ; -q > -«

fayi« < Ar. Fā'ik

isa« < Ar. s âq

me«sut < Ar. Maqşûd

lo«man < Ar. Luqmān

refi« < Ar. Refıq

rizi« < Ar. Riziq

sadi« < Ar. -âdiq

siddi« < Ar. -iddıq

²⁸ Hayati Develi, "Eski Türkiye Türkçesi A ızlarının Sınıflandırılması", Turkish Studies, Yıl 2008, Sayı 3, s. 225.

efi« < Ar. efıq
efi«e(y) < Ar. efıqa
me«bule(y) < Ar. Maqbûle
ufu« < Ar. Ufuq
pambu« < EAT Panbuq
-g- > - -
co un < Far. cû + ET -gun
-b- > -w-
yawuz < ET yabız
mu«ccel < muweccel < Ar. Mubeccel
> z

murtez < murteza(y) < Ar. Murta â
remezan < Ar. Rama ân
riza < Ar. Ri â™
rizman < Ar. Ri wân
«izir < Ar. »i ir
bayaz < Ar. Beyâ
fadil < Ar. Fâ ıl
fazil < Ar. Fâ il
fazli < Ar. Fa lı
feyzan < Ar. Fey + Far. ân

2.2.1.3.3. Akıcıla ma

Sızıcı ve patlayıcı ünsüzlerin akıcıla ması tabii bir ünsüz de i imidir²⁹. "h" sızıcı ünsüzünün kelime içinde kurallı olarak kullanılmaması, onu dü ürme yönünde etkilerken "h"nin bulundu u hecede "i"nin varlığı yarı ünlü "y"nin "h"nin yerine geçmesini sa lamasıyla akıcıla ma meydana gelmiştir. "b"nin ise "m"le mesi Sarıbudak köyü a zında ba ka örneklerde de kendini göstermekte ve Azerbaycan Türkçesi ile bir ortaklık meydana getirmektedir³⁰. " "nin "r"le mesi ise ba kala manın bir sonucudur.

-h- > -y-
cayıt < Ar. Câhid
ibrayım < Ar. brâhım
mayir < Ar. Mâhir
niyat < Ar. Nihâd
tayir < Ar. %âhir
ayin < Far. âhım
cevayır < Ar. Cevâhir

²⁹ Efrasiyap Gemalmaz, Standart Türkiye Türkçesi (STT)'ni İlgilendiren Ses Olaylarıyla İlgili Kurallar, Atatürk Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi, Erzurum, 1995, s. 1.

³⁰ "gibi" yerine "kimi", "bahâne" yerine "ma ana" gibi.

beyîme < Ar. Behîme

mayînur < Far. Mâh + Ar. nûr

mediye(y) < Ar. Medî a

meliya < Ar. Melî a

-î- > -y-

nayîm < Ar. Nâjim

nayîme(y) < Ar. Nâjime

sayit < Ar. Sajîd

semayil < Ar. Semâjî

-î- > -y-

cebrayîl < Ar. Cebrâîl

cezayîr < Ar. Cezâîr

efrayîm < br. Efrâîm

fayîk < Ar. Fâîk

ismayîl < Ar. smâîl

mikayîl < Ar. Mikâîl

mayîl < Ar. Nâîl

-b- > -m-

âmeddin < Ar. ahâbe'd-dîm

- - > -rz-

kerziban < Ar. Ke ibân

-d- > -y-

bayram < ET badram

-w- > -m-

rizman < Ar. Ri wân

2.2.1.4. Hava Yolu Bakımından Ünsüz De ğ iimleri

2.2.1.4.1. Genizlile me

-w- > -m-

Bir örnekte kar ımıza çıkmaktadır.

rizman < Ar. Ri wân

-b- > -m-

âmeddin < Ar. ahâbe'd-dîm

2.2.2. Ünsüz Ayrılması

Ki i adlarında nadir görülen bir ses olayıdır. A ızda özellikle “ñ” ünsüzünde renkli bir ses de i imi olmasına rağmen ki i adlarında bunun böyle olmaması a a ızdaki isimlerin STT’den do rudan ödünçlendi i intibasını vermektedir.

-ñ > -n

aydin < ET Aydıñ

binnaz < EAT biñ + Far. nâz

songul < EAT soñ + Far. gul

dj > j

Nejdet < Ar. Necdet

2.2.3. Ünsüz Türemesi

Kelime sonunda akıcı ünsüzlerden “n”, “l” ve “r”nin üç heceli isimlerden sonra az sayıda örnekte türedi i görülmektedir.

-Ø > -n

kâriban < Far. Kehrübâ

-Ø > -l

semayil < Ar. Semâjil

seniyal < Ar. Senjil

-Ø > -r

nayıncer < EAT Ne + ince

miyaser < Far. Miyâse

2.2.4. Ünsüz Dümesi

2.2.4.1. Münferit Ünsüz Dümesi

Eski Anadolu Türkçesi döneminde “«” olup da Türkiye Türkçesinde “h”le mi ünsüzlerin de söz içinde Sarıbudak köyü a zında kayboldu u görülmektedir. Buradan hareketle içinde yukarıdaki geli meye ba lı “h” bulunan kelimelerin bu a za, ölçünlüle menin ba ladı ı bir dönemden sonra girdi i söylenebilir. Bununla birlikte Sarıbudak köyü a zı “«” sesini tanımakta ve dü ürmemekte; hatta “q”ları “«”le tirmektedir.

“j” ve “m” ise kelime ba ında, ortasında ve sonunda genellikle dü mektedir. Ancak kendilerinden sonra bir “i” ünlüsünün etkisiyle “y”le mektedirler.

Ba ta, ortada ve sonda olmak üzere az da olsa bir kısım akıcı ünsüzün dü tü ü gözlenmektedir. “ ” sesinin ise dü memesi lazım geldi i hâlde dü mesi, bu dü menin gerçekle ti i adların STT’den ödünçlendi ini göstermektedir. Çünkü bu ses STT’nin aksine Sarıbudak köyü a zında oldukça baskın bir sestir. Halbuki bu ses STT’de ancak yazıda kendini muhafaza edebilmi tir³¹.

³¹ Volkan Co kun, Türkçenin Ses Bilgisi, IQ Yay., stanbul, 2010, s. 161-167.

-h-, - -, -«- > -Ø- ; -h > -Ø

âmet < Ar. A med
 burân < Ar. Bürhân
 cever < Ar. Cevher
 ciğngil < Far. Cihân-gür
 äsan < Ar. sân
 fêmi < Ar. Fehmî
 ferât < Far. Ferhâd
 fetµ < Ar. Fet µ
 qâriman < Far. Çahramân
 gokân < STT Gökhan < EAT Gök+» an
 gulâmet < Far. Gul + Ar. A med
 ilân < STT ilhan < EAT I + «an
 mâmut < Ar. Ma müd
 isa« < Ar. s âq
 mêmet < Mehmet < Ar. Mu ammed
 muyiddin < Ar. Mu yî'd-dîñ
 orân < STT Orhan < EAT Or+«an
 yâya < Ar. Ya yâ
 zµni < Ar. ±ihñî
 âmeddin < Ar. ahâbe'd-dîñ
 mµriban < Far. Mihrbân
 emrâ < Ar. Emrah
 bañr < Far. Bahâr
 beyân < Ar. Bey ân
 fediye < Ar. Fet iyye
 melañt < Ar. Melâ at

j- > Ø- ; -j- > -Ø- ; -j > -Ø

asim < Ar. jÂşim
 arif < Ar. jÂrif
 ali < Ar. jAlî
 aki < Ar. jÂqî
 akif < Ar. jÂkif
 äzmi < Ar. jAzµî
 äziz < Ar. jAzîz
 irfan < Ar. jrfân
 isa < Ar. jÎsâ
 muñez < Ar. Muñez
 muñmer < Ar. Muñammer
 yaqub < Ar. Yañqûb
 sano(y) < sani < Ar. ~âñij

-™ > -Ø- ; -™ > -Ø

mezin < Ar. Mü™e in

fağt < fuğt < Ar. Fuğad
ziyeddin < Ar. iyâ'le'd-dın
ziya < Ar. iyâ'm

- - > -Ø-

çıldem < STT Çi dem
ertürul < EAT. Er + tu rul

-r- > -Ø-

aslan < ET Arslan
alpaslan < ET Alp + arslan

-m > -Ø

meriye(y) < Ar. Meryem

-w- > -Ø-

firdes < Ar. Firdews
muğccel < muweccel < Ar. Mubeccel

-l > -Ø

zulkif < Ar. zül'l-kifl

y- > Ø-

inco(y) < inci < ET yinçü
ipek < ET Yipek

2.2.4.2. kız Ünsüzlerden Birinin Dü mesi

Sarıbudak köyü a zındaki ki i adlarında yer alan ikiz ünsüzlerin tekle meye do ru bir e ilim gösterdi i görülmektedir. Yer yer tekle en ikiz ünsüzler, bazı kelimelerde STT'ye göre iddetlerini yitirmi tir. Ancak "-dd-" ve "cc" asla, "-mm-"nin de nadiren tekle memesi ve birincisinin tonsuzla maması a zın temayüllerinden birini te kil etmektedir.

hayreddin < Ar. »ayre'd-dın
nizameddin < Ar. Ni'âme'd-dın
nureddin < Ar. Nûre'd-dın
seladdin < Ar. ~alâ e'd-dın
siddi« < Ar ~iddıq
taceddin < Ar. Tâce'd-dın
ziyeddin < Ar. iyâ'le'd-dın
âmeddin < Ar. ahâbe'd-dın
muğammer < Ar. Muğammer
muğemmet < Ar. Mu ammed
teccan < Far. Tıız + cân
occan < STT Öz + Far. cân
muğccel < Ar. Mubeccel

Asıllarında ikiz ünsüz barındıran ki i adlarında yer yer bu ünsüzlerin tekli i görülmektedir.

-bb- > -b-

abas < Ar. ĵAbbās

muyıbet < Ar. Mu^hebbed

-ff- > -f-

safet < -affet < Ar. -afwet

-mm- > -m-

mêmet(-day) < Mehmet < Ar. Mu ammed

-rr- > -r-

mu^harem < Ar. Mu arrem

durdane < Ar. Durr + Far. dâne

duriye < Ar. Durriyye

mu erref < Ar. Mu erref

-tt- > -t-

atila < STT Attila

-ww- > -v-

eval < Ar. ewwâl

murevet < muruvet < Ar. Muruwwet

-yy- > -y-

«eyriye < Ar. »ayriyye

bedriye < Ar. Bedriyye

cevriye < Ar. Cevriyye

fedriye < Ar. Fet riyye

fikriye < Ar. Fikriyye

eyup < Ar. Eyyûb

-zz- > -z-

izet < Ar. ĵzzet

mezin < Ar. Mü^h in

	Sesler Olayları	Miktar	Ölçütler	Miktar	Ses Değişimleri	Miktar
Ünlüler	Ünlü Değişimleri	446	Süre bakımından	347	normalle me	311
					kısalma	20
					uzama	16
			Dil durumuna göre	63	kalınlı ma	26
					incelme	37
			A zın açıklığı na göre	21	geni leme	15
					daralma	6
			Dudakların ekline göre	15	düzle me	6
					yuvurlakla ma	9
			Ünlü Yı lması	18		
Ünlü Türemesi	7					
Ünlü Düşmesi	11					
Ünlü Yer Değişimi	0					
Ünsüzler	Ünsüz Değişimleri	273	Ses tellerine göre	63	tonlula ma	14
					tonsuzla ma	49
			Ses yolunun açıklığı na göre	65	Patlayıcıla ma	4
					Sızıcıla ma	25
					Akıcıla ma	36
			Hava yoluna göre	2	Genizlile me	2
					A ızlıla ma	0
			Boş uylanma yeri ve tarzına göre	143	Dudaklıla ma	3
					Di -dudaklıla ma	24
					Di etlile me	16
					Di eti artlıla ma	2
					Ön damaklıla ma	33
					Art damaklıla ma	9
					Küçük dillile me	6
					Gırtlaklıla ma	11
					Titrekle me	1
					Yanalla ma	4
			Vurgusuzla ma	27		
			Vurgulula ma	5		
			Ünsüz Ayrılması	4		
Ünsüz Türemesi	5					
Ünsüz Düşmesi	131					
Ünsüz Yer Değişimi	0					

1. Tablo: Ses Olaylarının Sıklığını Gösterir Tablo.

3. SONUÇ

Sarıbudak köyü a zında 575 ki i adı tespit edilmi olup bu adlardan ancak 92'sinde herhangi bir ses de i imi meydana gelmemi , geriye kalan 483 adda ise 892 ses olayı ortaya çıkmı tır. Bu kadar çok ses de i imi olmasına, ki i adlarının günlük hayatta di er kelimelerden daha çok kullanılması ve kullanımı fazla olan kelimelerde de i imin hızlı olmasının yanında ki i adlarının ödünçlendi i dillerin seslerinden Sarıbudak köyü a zının seslerinin nitelik ve dizim farklılıklarının fazla olması sebep olmu tur. Bu ses de i imlerinin tasnif edilip sıklıkları incelendi inde geli i güzel meydana gelmedikleri belli bir sistem dâhilinde olu tukları görülmektedir. Her ne kadar bu sistem çe itli sebeplerle çok düzenli i lemese de a zın ses varlı ı ve diziminde belli temayülleri ortaya koymaktadır. Bugün de köye hariçten gelmi birisinin adı veya köyden birisinin ehirdaki çocu una verdi i adı, köydekiler bu ses varlı ı ve dizimindeki temayüllere göre söylemektedir. A ızda i letilen bu temayüller öyle özetlenebilir:

3.1. Ünlüler

1. Süre bakımından normal, kısa ve uzun ünlülerin mevcut oldu u görülmektedir. Kelime bünyesinde uzun ünlü barındıran kaynak diller Arapça ve Farsçadan alınma kelimelerin istisnasız bütün uzun ünlüleri normalle mi tir. ki ve daha çok heceli kelimelerin orta ve son hecesinde "y" ünsüzünden sonra gelen "i" ve "u"lar kısalmaktadır. Kelime içinde ve sonunda dü en "h" ve " "lerden önce veya sonra gelen ünlülerin ekserisi uzamaktadır.

2. Dilin durumu bakımından Sarıbudak köyü a zında çekimde kalınlık-incelik uyumunun olmadığı görülmekte; bunda a zın ili kili oldu u Kıpçak kolundan Kırım Tatar Türkçesi ile Kumuk Türkçesi ve O uz kolundan Azerbaycan Türkçesi ile Horasan Türkçesinde de kalınlık-incelik uyumunda görülen geli melerin ve kom u dil Gürcücenin etkili oldu u anlaşılmaktadır. Ancak bununla birlikte kelime gövdesinde yer yer kalınlık-incelik uyumuna ba lı kalınlı ma ve incelmeler meydana gelmi tir.

3. A zın açıklı ı bakımından de i im azdır. Geni lemenin ekseri gerileyici benze me ile meydana geldi i, daralmanın ise "y" ünsüzünün etkisi ve ilerleyici benze me yoluyla gerçekleşti i görülmektedir.

4. Dudakların ekli bakımından Sarıbudak köyü a zındaki ki i adlarında düzlük-yuvarlaklık uyumsuzlu u Eski Anadolu Türkçesi ile paralellik göstermektedir. Düz-dar ünlülerle kom u dudak ünsüzlerinin bunları yuvarlakla tırmaları yaygın bir ses olayıdır. Bununla birlikte bu temayülün aksine gerileyici benze me ile düzle menin de meydana geldi i görülmektedir.

5. ç seste "i", "ı", "h", " " , "«", "w" ünsüzlerinin dü mesiyle veya iki ayrı kelimenin birincisinin son hecesinin ünlüyle bitmesi ve ikincisinin ilk hecesinin ünlüyle ba lamasıyla "iğ", "ağ", "eğ", "ağ", "uğ", "oğ" ikili ve ikiz ünlüleri ortaya çıkmı tır. kili ünlülerin istenmeyen bir durum olması sebebiyle bunlar bazı kelimelerde baskın ünlülerin lehine teklemi tir.

6. STT'nin de genel bir temayülü olan yükselen hece ile tek doruklu hece olu turma çabası Sarıbudak köyü a zında mevcuttur. Ünlü türemelerinin ekserisinin sebebi budur. Türetilen ünlüler dardır ve düzlük yuvarlaklık bakımından çevrelerindeki ünlü ve ünsüzlerin özelliklerine bürünmektedirler.

7. Ünlü dü mesi ba ta, ortada ve sonda gerçekleşmele birlikte ço unlukla ortada olmaktadır. "h" ve "ı"nın dü zgeni ünlülerin arasından dü mesiyle kar ıla an ünlülerde evvela bir

ünlü ikilile mesi ve ikizle mesi meydana gelmekte; sonra ünlülerden biri dü erek bir uzama olmakta, son a amada ise uzun ünlü normalle mektedir. Sarıbudak köyü a zındaki ki i adlarında bu üç a amayı da gözlemlemek mümkündür.

3.2. Ünsüzler

1. Ton bakımından, Arapça ve Farsçadan alınan ahıs adlarında kelime sonundaki tonlu patlayıcı ünsüzlerin tonsuzla ması genel bir katedir. Kelime içinde ancak birkaç tonsuzla ma vardır. Tonlula ma ise daha ziyade iç seste iki ünlü arasında kalma tonsuz patlayıcı ünsüzlerde kar ımıza çıkmaktadır.

2. Ses yolunun açıklı ı bakımından, patlayıcıla ma birkaç örnekte görülmesine ra men sızıcıla ma ve akıcıla manın örnekleri çoktur. Sızıcıla manın ise ekserisini patlayıcı küçük dil ünsüzü olan “q”ların hece sonunda “«”le mesi olu turmaktadır. Sarıbudak köyü a zı için bu geli me genel bir katedir. Akıcıla manın ise ekserisini “j” sızıcı yutak ünsüzünün, “w” patlayıcı gırtlak ünsüzünün ve “h” sızıcı gırtlak ünsüzünün “i” ünlüsünün kom ulu unda “y” akıcı ünsüzüne dönü mesi olu turmaktadır. “b” ve “v”nin “m”le mesi ise a zı Azerbaycan sahasına yakla tılmaktadır.

3. Bo umlanma yeri ve tarzı bakımından de i meler oldukça çe itlidir. Dudaklıla mada ekseri kom u ünlü ve ünsüzlerin etkisinin oldu u görülmektedir. Di dudaklıla ma ise genellikle Arapça “w” çift dudak sesinin dü ünlülerle birlikte di dudak “v”sine kaymasıyla meydana gelmektedir. Sarıbudak köyü a zında Arapçaya mahsus di bölgesinde bo umlanan ve peltek olan sesler di eti bölgesinde bo umlanarak pelteklikleri giderilmektedir. Arapçaya mahsus olmak üzere kalın ünlülerin yanında ön damakta bo umlanan “k” ünsüzünün kalın ünlünün tesiriyle art damaklıla ması bu a ız için genel bir fonetik temayüldür. Yutak ve gırtlak ünsüzlerinin bo umlanma noktalarının küçük dil bölgesine kaydı ı da görülmektedir. Bunlardan en dikkate de er geli me “j”nin iki yerde “ ”le mesidir ki bu geli me Sarıbudak köyü a zını Kıpçak Türkçesi ile ili kili kılmaktadır. Sarıbudak köyünde yutak bölgesinde bo umlanan ünsüz mevcut olmadı ından burada bo umlanan “ ”ların bir kısmı “gırtlak” bölgesine kayarak “h”le mi dir.

Tarz bakımından “r”lerin genellikle iki “r” içeren kelimelerde titrekli ini kaybedip yanalla arak “l”le ti i görülmektedir. Halbuki titrekle me sadece bir örnekte görülmektedir. Yani bu a ız için baskın olan yanalla madır. Arapçaya mahsus vurgulu ünsüzlerin de vurgululuk özelliklerini kaybederek vurgu bakımından normalle mesi ve Türkçenin ünsüzlerinden en yakın niteliklisine dönü mesi de bu a ız için baskın bir ses de i imini olu turmaktadır. Ancak birkaç kelimedede vurgululuk ortaya çıkmı tır.

4. Hava yolu bakımından iki kelimedede genizli ünsüz “n” sebebiyle “w”nin “m”le erek genizlilik özelli ini kazandı ı görülmektedir ki bu de i im a zı “b”leri “n”nin etkisiyle “m”le tiren Türk ivelerine yakla tılmaktadır.

5. Ünsüz ayrı ması nadir bir geli medir. “ñ” ünsüzü Sarıbudak köyü a zında her ne kadar ayrı ıp “n”, “n ”, “ ”, “g”, “w”le se de ki i adlarında STT’de oldu u gibi “n”li ekiller hâkimdir. Ancak bir örnekte “dj” ayrı arak “j”le mi tir.

6. Kelime ba ında bir, kelime sonunda be tane olmak üzere altı yerde ünsüz türemesi olmu tur. Kelime sonunda az da olsa “l”, “r” akıcı ünsüzlerinin türemesi Sarıbudak köyü a zı için ayırıcı bir niteliktir.

7. “dd”, “cc” ve az da olsa “mm” ikiz ünsüzleri hariç di er ikiz ünsüzlerin tekle mesi Sarıbudak köyü a zı için genel bir temayüdüdür. Kelime ba ı hariç içte sonda “h”ler de dü mektedir. Kelime ba ındaki ve kelime sonundaki “j” ve “m”nin dü mesi de genel geçer bir kuraldır. Ortada ise bu ikisinin dü mesi, yanındaki ünlünün niteli ine ba lıdır.

4. Artvin li Sarıbudak Köyü Ki i Adları

4.1. Erkek Adları

a

abas < Ar. jAbbās
 abdo(y) < abdi < Ar. jAbdū
 Abdul < Ar. jAbdu'l-
 abu < ET awıçqa < *abiçqa
 adem < Ar. Ādem
 adil < Ar. jĀdil
 aki < Ar. jĀqū
 akif < Ar. jĀkif
 alpaslan < ET Alp + arslan
 aleddin < Ar. jAlā'ed-dīn
 ali < Ar. jAlī
 alibeg < Ar. jAlī + ET beg
 alinaz < Ar. jAlī + Far. nāz
 ali an < Ar. jAlī + ân
 âmet < Ar. A med
 arif < Ar. jĀrif
 aslan < ET Arslan
 asim < Ar. jĀşim
 atila < STT Attila
 ayân < STT Ay + han
 aydemur < ET Ay + temir
 aydin < ET Aydiñ
 aytakin < ET Ay + tigin

b

ba«tiyar < Far. Ba«tiyār
 bayram < ET Badram
 beçet < Ar. Behcet
 bedir < Ar. Bedr
 begta < EAT Begta
 begir < Ar. Bekr
 bego(y) < Begi < Mo . Begi
 berqan < Ar. Berqān
 besim < Ar. Beşim
 bilal < Ar. Bilāl
 burān < Ar. Burhān

c

cafer < Ar. Cafer

casim < Ar. Cā'im
 cavit < Far. Cāvid
 cayit < Ar. Cāhid
 cebrayil < Ar. Cebrā'īl
 celal < Ar. Celāl
 celil < Ar. Celīl
 cemil < Ar. Cemīl
 cem it < Far. Cem īd
 cengiz < Mo . Cengiz
 cever < Ar. Cewher
 cevdet < Ar. Cewdet
 cevri < Ar. Cewrī
 cezayir < Ar. Cezā'ir
 ciāngil < Far. Cihāngīr
 co un < Far. Cū + EAT - un
 d

dawut < Ar. Dāwud
 dilber < Far. Dilber
 dursun < EAT Tursun
 dursunqaya < EAT Tursun + qaya
 dursunali < EAT Tursun + Ar. jAlī

e

efrayim < br. Efrā'im
 ekrem < Ar. Ekrem
 emin < Ar. Emīn
 emrā < Ar. Emrāh
 enis < Ar. Enīs
 enver < Ar. Enwer
 erdem < ET Erdem
 erdinç < ET Er + dinç
 eren < ET Eren
 erkan < Ar. Erkān
 erol < EAT Er + ol
 erturul < EAT Er + tu rul
 e rev < Ar. E ref
 etem < Ar. Ethem

eyup < Ar. Eyyüb

ä

ädalet < Ar. Adälet

äsan < Ar. sän

äziz < Ar. Azız

äzmi < Ar. Azmı

f

fadil < Ar. Fâ il

faris < Ar. Fâris

fatı < Ar. Fâti

fayı < Ar. Fâik

fazil < Ar. Fâ il

fazli < Ar. Fa lı

fêmi < Ar. Fehmı

fe«ri < Ar. Fa«rı

ferât < Far. Ferhâd

ferit < Ar. Ferıd

fetı < Ar. Fet ı

fevzi < Ar. Fewzı

feyzan < Ar. Fey + Far. ân

fikret < Ar. Fikret

fa«t < fu«t < Ar. Fu«ad

g

geçgun < EAT Geçkün

gokân < STT Gök + han

gumi < ET Kümü

gulâmet < Far. Gul + Ar. A med

gulpa a < Far. Gul + EAT pa a

gultekin < ET Kültigin

gurbuz < Far. Gurbuz

alip < Ar. âlib

h

haqqı < Ar. aqqı

haci < Ar. âcı

haci«li < Ar. âcı + jalı

hafiz < Ar. »âfi@

hakan < Ar. »âqan

harun < Ar. Hârûn

hasan < Ar. asan

ha im < Ar. Hâ im

haydar < Ar. aydar

hayreddin < Ar. »ayre'd-dın

hayri < Ar. »ayrı

haziq < Ar. â iq

hâlim < Ar. alım

hâmdi < Ar. amdı

hâmit < Ar. âmid

hikmet < Ar. Hikmet

hilmi < Ar. ilmı

hur it < Far. »ûr ıd

huseyn < Ar. useyn

husni < Ar. usnı

«

«alis < Ar. »âliş

«alit < Ar. »âlid

«amza < Ar. amza

«âlil < Ar. »alıl

«izir < Ar. »i ir

«o gul < Far. »ô + gul

«usrev < Far. »usrev

i

ibi < ibrayım < Ar. brâhım

ibo(y) < ibrayım < Ar. brâhım

idris < Ar. drıs

ilân < STT il + han

ilıyaz < br. lyâs

irfan < Ar. rfân

isa < Ar. İlsâ

isa« < Ar. s âq

isken(der) < Ar. skender

islam < Ar. slâm

ismayıl < Ar. smâil

ismet < Ar. şmet

israfıl < Ar. srâfıl

izet < Ar. j zzet

k

kamil < Ar. Kâmil

kazim < Ar. Kâım

kemal < Ar. Kemâl

kenan < Ar. Kenân

kerem < Ar. Kerem

kibar < Ar. Kibâr

koksal < STT Kök + sal

q

qasim < Ar. Qâşim

qaya < ET Qaya

qayabeg < ET Qaya + beg

qâdir < Ar. Qâdir

qäriman < Far. Qahramân

qärip < Ar. arıpb

l

latif < Ar. Latıf

levent < Far. Levend

lezgi < kafkas kavmi Lezgi

lo«man < Ar. Luqmân

lutfi < Ar. Lutfı

m

mamo(y) < mami < mâmut < Ar. Ma müd

malak'an < rus. Мoлoкaн (okunu malakan)

mayir < Ar. Mâhir

mêmet(-day) < mehmet < Ar. Mu ammed

me«sut < Ar. Maqşûd

mecit < Ar. Mecıd

medet < Ar. Meded

memi < mehmet < Ar. Mu ammed

metin < Ar. Metın

mevlut < Ar. Mewlûd

mezin < Ar. Mu«e in

mikayıl < Ar. Mikâıl

mitat < Ar. Mid at

molloşman < Ar. Mewlâ + jU«mân

mu«o(y) < mu«emmet(-day) < Ar. Mu ammed

mu«ammer < Ar. Mu«ammer

mu«arem < Ar. Mu arrem

mufit < Ar. Mufıd

munif < Ar. munıf

murat < Ar. Murâd

mursel < Ar. Mursel

murtez < murteza(y) < Ar. Murta â

musa < Ar. Mûsâ

mustaf < mustafa(y) < Ar. Muştafâ

muyiddin < Ar. Mu yı'd-dın

n

naci < Ar. Nâcı

nadim < Ar. Nâdim

nafiz < Ar. Nâfi

namik' < Ar. Nâmiq

nayıl < Ar. Nâıl

nayım < Ar. Nâjim

nazim < Ar. Nâim

nazmi < Ar. Nâım

necat < Far. Necât

necip < Ar. Necıb

nejlet < necdet < Ar. Necdet

necmi < Ar. Necmı

nedim < Ar. Nedım

nesip < Ar. Naşıb

nesreddin < Ar. Naşre'd-dın

nevzet < Far. Nev + zâd

niyat < Ar. Nihâd

niyaz(i) < Ar. Niyâzı

nizameddin < Ar. Ni«âme'd-dın

nureddin < Ar. Nûre'd-dın

nuri < Ar. Nûrı

nusret < Ar. Nuşret

o

occan < STT Öz + Far. cân

oktay < STT Oktay

omer < Ar. jumer

orân < STT Orhan

osman < Ar. jU«mân

ozden < STT Özden

p

pertev < Far. Pertev

r

raset < Ar. Râşid

rasim < Ar. Râsim

recep < Ar. Receb

refi« < Ar. Refıq

remezan < Ar. Rama ân

remzi < Ar. Remzı

re at < Ar. Re âd

re it < Ar. Re ıd

riza < Ar. Ri â«

rizi« < Ar. Riziq

rizman < Ar. Ri wân

rufet < rifet < Ar. Rifat

rustem < Far. Rustem

ru di < Ar. Ru dı

s

sabit < Ar. şâbit

sabri < Ar. ~abrı

sadi« < Ar. ~âdıq

safet < saffet < Ar. ~afwet

sano(y) < sani < Ar. ~âniş

salim < Ar. Sâlim

sayit < Ar. Sayıd

seçgun < STT Seçkin
sedat < Ar. Sedâd
sefer < Ar. Sefer
selo < seladdin < Ar. ~alâ e'd-dîm
selami < Ar. Selâmî
selçuk < EAT Selçük
selim < Ar. Selîm
selman < Ar. Selmân
selver < Far. Ser+ver
seraç < seraceddin < Ar. Sirâce'd-dîm
serdal < Far. Ser + dâr
seyfeddin < Ar. Seyfe'd-dîm
seyfi < Ar. Seyfî
siddi« < Ar. ~iddîq
silvan < ?
sinan < Ar. Sinân
sulo < suleyman < Ar. Suleymân
suwat < Ar. Sujâd

ayin < Far. âhîm
aban(ay) < Ar. aîbân
akir < Ar. âkir
âmeddin < Ar. ahâbe'd-dîm
amil < Ar. âmil
ansal < Ar. ân + EAT sal
efi« < Ar. efîq
enol < Far. en + EAT ol
evket < Ar. ewket
inas < Far. inâsî
owqi < Ar. ewqî
u eyp < Ar. uîyîb
ukri < Ar. ukri
ukriqaya < Ar. ukri + EAT qaya
t
tayir < Ar. %âhir
ta«sim < Ar. Ta şîm
taceddin < Ar. Tâce'd-dîm
talip < Ar. %âlîb
teccan < Far. Tîz + cân
telat < Ar. %âlîjat
temel < Rum. Temel
temur < ET Temir

tuncer < STT Tunç + er
turan < Far. Tûrân
turgay < EAT Tur ay
turgut < EAT Tur ud
†
ta tan < EAT %a dan
u
ufu« < Ar. Ufuq
u ur < ET U ur
ula < EAT Ula
umit < Far. Umîd
uzeyîr < Ar. îUzeyr
v
vazif < Ar. Wâîf
vedat < Ar. Wedâd
veysel < Ar. Uweyse'l
vezir < Ar. Wezir
y
yâya < Ar. Ya yâ
yaqub < Ar. Yaîqûb
yalçin < EAT Yalçin
yalman < EAT Yalman
yasin < Ar. Yâsin
ya ar < STT Ya ar
yawuz < ET Yabîz
yildurum < EAT İldırım
yilmaz < EAT Yılmaz
yucel < STT Yücel
yuksel < STT Yüksel
yunus < Ar. Yûnus
yusuf < Ar. Yûsuf
z
zeko(y) < zeki < Ar. ±ekî
zîni < Ar. ±ihîm
ziver < Ar. Zîwer
ziya < Ar. iyâTM
ziyeddin < Ar. iyâTMe'd-dîm
zulal(i) < Ar. Zulâl
zulfi < Ar. Zulfî
zulfikar < Ar. ±u'l-feqâr
zulkif < Ar. ±u'l-kifl

4.2. Kadın Adları

a

adile(y) < Ar. ĵĀdile
 adriye(y) < Ar. ĵAdriyye
 aliye(y) < Ar. ĵĀliye
 almas(ay) < Yun. Elmās
 altun(ay) < ET Altun
 asime(y) < Ar. ĵĀŝime
 asiye(y) < Ar. Āsiye
 asli < Ar. Aŝlı
 atife(y) < Ar. ĵĀtife
 ay«anum < EAT Ay + «anum
 aydan < EAT Aydan
 ayfer < EAT Ay + Far. fer
 ayniyal < EAT Ay + Far. nihâl
 aynur < EAT Ay + Ar. nūr
 ayser < EAT Ay + Far. ser
 ay egul < Ar. Ā e + Far. gul
 ay en < EAT Ay + Far. en
 ay enur < Ar. Ā e + Ar. nūr
 ay i < Ar. Ā e
 ayten < EAT. Ay + Far. ten
 azer < Ar. Āzer

b

bağr < Far. Bahâr
 ba«ti en < Far. Ba«t + en
 bayaz < Ar. Beyâ
 bediyya(y) < Ar. Bedıyya
 bedriye(y) < Ar. Bedriyye
 belqiz < Ar. Belqıs
 beyân < Ar. Bey ân
 beyime(y) < Ar. Behıme
 binnaz < EAT Biñ + Far. nâz
 birgul < EAT Bir + Far. gul
 birsen < STT Bir + sen

c

cevayır < Ar. Cewâhir
 cevriye(y) < Ar. Cewriyye

ç

çıdem < STT Çi dem
 çiçek(-gay) < EAT Çiçek

d

demet < Yun. Demet
 dilek < EAT Dilek

durdane(y) < Ar. Durr + Far. dâne
 duriye(y) < Ar. Durriyye

e

ebru < Far. Ebrû
 eda < Ar. Edâ™
 elif < Ar. Elif
 emine(y) < Ar. Āmine
 emsal < Ar. Em&âl
 enise < Ar. Enıse
 esma(y) < Ar. Esmâ™
 esra < Ar. Esrâj

f

fato < fatma < Ar. Faţıme
 fedriye(y) < Ar. Fet iyye
 feyime(y) < Ar. Fehıme
 feride(y) < Ar. Ferıde
 fidan < Rum. Fidân
 fikriye(y) < Ar. Fikriyye
 filiz < Rum. Filiz
 firdes < Ar. Firdews
 fowqiye(y) < Ar. Fewqiyye
 funda < Rum. Funda

g

gokçen < STT Gökçen
 gonul < STT gönül
 gul«anum < Far. Gul + EAT «anum
 gultal < Far. Gul + EAT tal
 gulay < Far. Gul + EAT ay
 gulcan < Far. Gul + cân
 gulçiçek < Far. Gul + EAT çiçek
 gulferi < Far. Gul + fer
 gulican < Far. Gul + cân
 gulinaz < Far. Gul + nâz
 gulizar < Far. Gul + Ar. ĵizâr
 gulnaz < Far. Gul + nâz
 gulser < Far. Gul + ser
 gulsun(ay) < Ar. Kulsum
 gul en < Far. Gul + en
 gulten < Far. Gul + ten
 guner < STT Gün + er
 gunnur < EAT Gün + Ar. nūr
 guzel < EAT Gözel

h

hamiyet < Ar. amiyyet
harise(y) < Ar. ârişe
hediye(y) < Ar. Hediyye
hâmdiye(y) < Ar. amdiyye
hâsret < Ar. asret
hicret < Ar. Hicret
hidayet < Ar. Hidâyet
hilal < Ar. Hilâl
hulîya < Yun. »ulyâ
huri < Ar. ûrî
huriye < Ar. ûriyye

«

«anu < Far. »andân
«atıce(y) < Ar. »adıce
«anum < EAT »anum
«âyriye(y) < Ar. »ayriyye

i

iclal < Ar. clâl
ilkay < ET lk + ay
ilknur < EAT lk + Ar. nûr
inayet < Ar. j nâyet
inco(y) < inci < ET yinçü
incila(y) < Ar. ncilâ™
ipek < ET Yipek
ismigul < Ar. sm + Far. gul
isminaz < Ar. sm + Far. nâz

k

kamile(y) < Ar. Kâmile
kam ran < Far. Kâm + rân
keriban < Far. Kehrübâ
kerziban < Ar. Ke ibân
kevser < Ar. Kew&er

q

qâdriye < Ar. Qadriyye
qismet < Ar. Qismet
qiyafet < Ar. Qiyâfet
qiymet < Ar. Qiymet
qudret < Ar. Qudret

l

leyla(y) < Ar. Leylâ

m

mayîde(y) < Ar. Mâ™de
mayîre(y) < Ar. Mâhire

mayınur < Far. Mâh-i + Ar. nûr
me«bule(y) < Ar. Maqbûle
mecriye(y) < Ar. Mecdiyye
mediye(y) < Ar. Med iyye
melaḫt < Ar. Melâ at
melek < Ar. Melek
melike < Ar. Melike
meliya(y) < Ar. Melî a
mercan < Ar. Mercân
meriye(y) < Ar. Meryem
meti < Ar. Metânet
mıriban < Far. Mihrbân
miyaser < Far. Miyâse
muḫteber < Ar. Muḫteber
muḫzez < Ar. Muḫzzez
muca(y) < mucayide < Ar. Mucâhide
muḫccel < muweccel < Ar. Mubeccel
mufide(y) < Ar. Mufıde
murevet < muruvet < Ar. Muruwwet
mu eref < Ar. Mu erref
muyencer < Far. Mûy + encer
muyîbet < Ar. Mu™ebbed

n

naciye(y) < Ar. Nâciye
nadime(y) < Ar. Nâdime
nadire(y) < Ar. Nâdire
nagiyan < Far. Nâgehân
nayîle(y) < Ar. Nâ™le
nayîme(y) < Ar. Nâjime
nayıncer < EAT Ne + ince
nazan < Far. Nâzân
nazime(y) < Ar. Nâime
nazire(y) < Ar. Nâire
nazli < Far. Nâz + OT -lı
nebaḫt < Ar. Nebâhat
nebiye(y) < Ar. Nebiye
necla(y) < Ar. Neclâ
necmiye(y) < Ar. Necmiye
nediye(y) < Ar. Nâdiye
neriman < Far. Nerîmân
nermin < Far. Nermîm
ne e(y) < Ar. Ne ™e
nevim < Far. Nevîm
nevrez < Far. Nev + res

nevriye < Ar. Newriyye
 nezaht < Ar. Nezâhet
 nizam'et < nezaket < Ar. Nezâket
 nezmiye(y) < Ar. Na'amiyye
 niyâyet < Ar. Nihâyet
 nuran < Ar. Nûrân
 nuray < Ar. Nûr + EAT ay
 nurayat < Ar. Nûr + ayât
 nurcan < Ar. Nûr + Far. cân
 nurgul < Ar. Nûr + Far. gul
 nursel < Ar. Nûr + seyl
 nurten < Ar. Nûr + Far. ten

o

oven < STT Öven
 oya < OT Oya
 ozen < STT özen
 ozgur < STT özgür
 ozlem < STT Özlem

p

pado(y) < padi < padime(y) < Ar. Faijme
 pakize(y) < Far. Pâkîze
 pambu« < EAT Panbuç
 pempe < OT Pembe
 pempegul < OT Pembe + Far. gul
 peruz < peruze(y) < Far. Pürûze

r

rabiye(y) < Ar. Râbiya
 rasime(y) < Ar. Râsime
 rayife(y) < Ar. Râîfe
 rä«ime < Ar. Ra jme
 remziye(y) < Ar. Remziyye
 resmigul < Ar. Resm + Far. gul
 resmiye(y) < Ar. Resmiyye
 reyân < Ar. Rey ân

ru«set < Ru«şat
 ruqiye(y) < Ar. Ruqye

s

saâdet < Ar. Saîâdet
 sabriye(y) < Ar. -abriyye
 sadiye(y) < Ar. Saîdiyye
 safiye(y) < Ar. -afiyye
 sayime(y) < Ar. -âîme
 sakine(y) < Ar. Sâkine
 samiye(y) < Ar. Sâmiye
 saniye(y) < Ar. îâniye

sayime(y) < Ar. -âîme
 seer < Ar. Se er
 sebaht < Ar. Sebâ at
 sebile(y) < Ar. Sebîle
 sebiya(y) < Ar. -abı a
 seda(y) < Ar. -adâ
 selda < STT Selda
 selfinaz < Far. Servi + nâz
 selime(y) < Ar. Seljme
 selma(y) < Ar. Selmâ
 sema(y) < Ar. Semâ^m
 semaht < Ar. Semâ«at
 semayil < Ar. Semâjı
 semiya(y) < Ar. Semı a
 semra(y) < Ar. Semrâ
 sena < Ar. îenâ^m
 senem(ay) < Ar. -anem
 seniyal < Ar. Senı a
 serpin < STT Serpin
 servet < Ar. îerwet
 sevil < STT Sevil
 sevila(y) < STT Sevilay
 sevim < STT Sevim
 sevinç < ET Sevinç
 sevinur < STT Sevim + Ar. nûr
 solmaz < EAT Solmaz
 songul < EAT Soñ + Far. gul
 suşyla < Ar. Suheylâ
 sulbiye(y) < Ar. -ulbiyye
 sultan < Ar. Sultân
 sumbul < Far. Sunbul
 sundus < Ar. Sundus
 sureyya < Ar. îureyyâ

adiye(y) < Ar. âdiye
 a ver < Far. âh + Far. vâr
 ataret < âtaret < Ar. etâret
 ayindar < Far. âhındâr
 êriyar < Far. ehr + yâr
 êriye(y) < Ar. ehriyye
 efi«e(y) < Ar. efıqa
 erafet < Ar. erâfet
 eval < Ar. ewwâl
 irin < Far. ırın
 o ret < Ar. uhret

owqıye(y) < Ar. ewqıyye
ukran < Ar. ukrân
ukufe(y) < Far. ukûfe
t
tenzile < Ar. Tenzîle
toto < STT Tonto
tuci < EAT tuç + Ar. -ı
tulay < Fr. Tül + STT ay
tulın < STT Tülin
turkan < EAT Türk + Far. -ân
tuıya < Ar. Tütiyâ
u
ulfiye(y) < Ar. İUlwiyye
y
yadigar < Far. Yad + gâr

ya mur < EAT Ya mur
yalduz < KT Yalduz
yasemin < Far. Yâsemın
yeliz < STT Yeliz
ye im < Ar. Ye im
yilduz < ET Yılduz
z
zayıde(y) < Ar. Zâhide
zekiye(y) < Ar. ±ekiyye
zelifey) < Ar. ârife
zerni an < Far. Zer + ni ân
zevciye(y) < Ar. Zewciyye
zeynep < Ar. Zeyneb
zöre < Ar. Zuhre
zulfiye(y) < Ar. Zulfiyye

5. KAYNAKLAR

- ABDURRAHMAN Varis, "Türklerin Ad Koyma Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme", Milli Folklor, Yıl 16, Sayı 61, Ankara, 2004, 124-133.
- ACAR Turgut, Artvin ve Yöresi A ızları, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum, 1972.
- ACIPAYAMLI Orhan, "Türk Kültüründe "Ad Koyma Folkloru"nun Morfolojik ve Fonksiyonel Yönlerden İncelenmesi", IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bilgileri IV. Cilt Gelenek, Görenek ve İnançlar, Ofset Repromat Matbaası, Ankara, 1992, s. 1-14.
- AÇIKEL Ali, "Artukabad Kazasında Türk Ki İ Adları", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 13, Sayı 2, Elazığ, 2003, s. 305-335.
- AL YEVA ESEN Minara, "Ahıska Türklerinde Ki İ Adları", Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 10, Sayı 16, 2009/1, Bursa, s. 167-186.
- AYDIN Ahmet, "A ır Civarında Ki İ Adları", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 2009, Sayı 13, Erzurum, 227-236.
- BALKAYA Âdem, "Salur Kazan'ın Evinin Yaşadığı Boy'da Ahıska İsimleriyle Birlikte Kullanılan Sıfatların İncelenmesi", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 4, Sayı 16, Kırşehir, 2011, s. 75-80.
- BASKAKOV Nikolay Aleksandroviç, Türk Dillerinin Tarihi-Tipolojik Sesbilimi, Çev. Kenan Koç, Oktay Selim Karaca, Multilingual Yay., İstanbul, 2006.
- BAĞGÖZ İhan, "İnsan Adları ve Toplum", Türk Dili, Mart 1976, Cilt XXXIII, Sayı 294, 164-170.
- BOYRAZ İref, "Lakaplar Konusunda Dikkatler ve Bir Yöre Örneği", Türklük Bilimi Araştırmaları, VII. Sayı, Sivas, 1998, 107-138.
- ÇEKİRMEZ Marika, "Türk Tabakası Gürcü Ki İ Adları Hazinesinde", III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Kitabı, Hacettepe Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2010, 229-234.
- COŞKUN Volkan, Türkçenin Ses Bilgisi, IQ Yay., İstanbul, 2010.
- ÇELİK AVK Ülkü, "Karakalpak Ki İ Adları Üzerine Bir İnceleme", Milli Folklor, Yıl 14, Sayı 54, Ankara, 2002, s. 62-67.
- ÇOBANOV Madat Namazov, Azerbaycan Antroponimiyasının Esasları, Ganatleba Neşriyatı, Tiflis, 1983.
- DEMİR Necati, Trabzon ve Yöresi A ızları, Cilt I-II-III, Gazi Kitabevi, Ankara, 2006.
- DEMİRAY Erdinç, Ahıska Türkleri A ızları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Kayseri, 2011.
- DEVELİ Hayati, "Eski Türkiye Türkçesi A ızlarının Sınıflandırılması", Turkish Studies, Yıl 2008, Sayı 3, s. 212-230.

- ☞ DUMAN Derya, A Linguistic Study of Turkish Personal Names Micro and Macro Perspectives, Hacettepe University Institute of Social Sciences, Basılmamı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000.
- ☞ ERC LASUN Ahmet B., Kars ili A ızları -Ses Bilgisi-, TDK Yay., Ankara, 2002.
- ☞ GEMALMAZ Efrasiyap, Erzurum li A ızları, I. Cilt, TDK Yay., Ankara, 1995.
- ☞ GEMALMAZ Efrasiyap, Standart Türkiye Türkçesi (STT)'ni İlgilendiren Ses Olaylarıyla İgili Kurallar, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Erzurum, 1995.
- ☞ GÜLENSOY Tuncer, "Türk Ki i Adlarının Dil ve Tarih Açısından Önemi", Türk Dili, Ocak 1999, Sayı 565, s. 3-8.
- ☞ GÜLLÜDA Nesrin, "Sarıkamı Ba köy'de Ki i Adları", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, Elazı , 2002, s. 79-85.
- ☞ GÜLSEV N Güner, Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK Yay., Ankara, 2007.
- ☞ GÜNAY Turgut, Rize li A ızları, TDK Yay., Ankara, 2003.
- ☞ GÜN EN Ahmet, Kır ehir ve Yöresi A ızları (nceleme-Metinler-Sözlük), TDK Yay., Ankara, 2000.
- ☞ HAZAR Mehmet, "Artuko ulları Zamanında Dedekorkut Kitabı'ndaki Ki i Adları", Turkish Studies, Volume 3/1, Winter 2008, s. 22-33.
- ☞ JOHANSON Lars, Türkçe Dil li kilerinde Yapısal Etkenler, Çev. Nurettin Demir, TDK Yay., Ankara, 2007.
- ☞ KARADO AN Ahmet, "Türk Ad Biliminde Renk Kültü", Milli Folklor, Yıl 16, Sayı 62, Ankara, 2004, s. 556-577.
- ☞ KARAHAN Leyla, Anadolu A ızlarının Sınıflandırılması, TDK Yay., Ankara, 1996.
- ☞ KAZIMOV smayıl, Axısqa Türklerin Dili [Elektronik Sürüm], Elm, Bakı, 1999, www.axiska.narod.ru/3.10.1..htm, Eri im Tarihi: 08.04.2013.
- ☞ KORKMAZ Zeynep, Gramer Terimleri Sözlü ü, TDK Yay., Ankara, 2010.
- ☞ KURT Yılmaz, "1525 Tarihinde Adana Sanca ında Türkçe Ki i Adları Üzerine", BAL-TAM Türklük Bilgisi 2, Balkan Türkoloji Ara tırmaları Merkezi, Prizren, Mart-2005, s. 72-83.
- ☞ MEMMEDOV Yunus "Onomastik Birimlerle Lügat Birimleri Arasında Leksik-Semantik Alaka", Türk Dünyası ncelemeleri Dergisi, Cilt V, Sayı 2, zmir, 2005, s. 401-406.
- ☞ MENAB T Ciden Sena, Yazılı ve Sözlü Kaynaklara Dayalı Romanya Türklerinin Dili ve Söz Varlı ı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Basılmamı Doktora Tezi, Ankara, 2006.
- ☞ MURTAZAYEVA Nazmiye, Kırım Türkçesi Romanya Köstence A zı, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamı Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- ☞ PEKACAR Çetin, "Kumuk Türkçesi", Türk Lehçeleri Grameri, Editör Ahmet B. Ercilasun, Akça Yay., Ankara, 2007.

- SOYUBOL Emel, Türk Dili Kökenli Ki i Adlarının Yapısı, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamı Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2007.
- YÜKSEL Zühâl, "Kırım-Tatar Türkçesi", Türk Lehçeleri Grameri, Editör Ahmet B. Ercilasun, Akça Yay., Ankara, 2007.

6. Kaynak Ki iler

Nadim Aktan: Artvin ili Sarıbudak köyü Gurganet mahallesi, ilkokul (üç yıllık); çiftçilik, hayvancılık, marangozluk ve ormancılık ile me gul olmu . 87 ya ında.

Ruhsat Aktan: Artvin li Dokuzo lu köyü, ancak altı ya ından itibaren Sarıbudak köyü Gurganet mahallesinde ikamet etmekte; okuma yazması yok; ev i leri, çiftçilik, hayvancılık ve ev i leri ile me gul olmu . 82 ya ında

Zelifa Aytekin: Artvin li Sarıbudak köyü Hocagil mahallesi do umlu; ilkokul (be yıllık); çiftçilik, hayvancılık ve ev i leri ile me gul olmu . 81 ya ında

Selahattin Uy ur: Artvin li Sarıbudak köyü Emniyet mahallesi do umlu; orta okul ikinci sınıftan terk; çiftçilik, hayvancılık, kahvehanecilik ve ormancılık i leri ile me gul olmu . 65 ya ında.

Naincer Uy ur: Artvin li Sarıbudak köyü Gurganet mahallesi do umlu; okuma yazması yok; çiftçilik, hayvancılık ve ev i leri ile me gul olmu . 54 ya ında.

7. Makalede Kullanılan Kısaltmalar ve aretler

- } : kili ve ikiz ünlülerin yazımında kullanılan birle tirme i areti.
~ : "x" veya "y", her ikisi de geçerlidir.
+ : Birle ik ve türemi adları parçalarına ayırmak için kullanılan i aret.
< : "x", "y"den do mu tur; "y", "x"den öncedir.
> : "y", "x"den do mu tur; "x", "y"den öncedir
age. : Adı geçen eser
agm. : Adı geçen makale/bildiri/bölüm
Ar. : Arapça
bk. : Bakınız
EAT : Eski Anadolu Türkçesi
ET : Eski Türkçe
Far. : Farsça
Fr. : Fransızca
br. : branice
KT : Kıpçak Türkçesi
Mo . : Mo olca
OT : Osmanlı Türkçesi
Rum. : Rumca
STT : Standart Türkiye Türkçesi
Yun. : Yunanca

8. Derlemede Kullanılan Çeviri Yazı Sembelleri ve IPA'daki Karşılıkları

Kullandığımız Sembeller	Seslerin Özellikleri	IPA'daki Karşılıkları
a	art, düz, açık, normal	ɑ
â	art, düz, açık, uzun	ɑ:
ä	ön, düz, yarı açık (açı a yakın), normal	æ
e	ön, düz, yarı açık, normal	ɛ
ê	ön, düz, yarı açık, uzun	ɛ:
i	ön, düz, kapalı, normal	i
ï	ön, düz, dar, kısa	ɨ
o	art, yuvarlak, geni , normal	ɔ
ô	art, yuvarlak, geni , uzun	ɔ:
u	art, yuvarlak, dar, normal	u
û	art, yuvarlak, dar, uzun	u:
	art, yuvarlak, dar, kısa	
b	tonlu, patlayıcı, dudak, a ız	b
c	tonlu, patlayıcı, di eti ardı, a ız	ɟ
ç	tonsuz, patlayıcı, di eti ardı, a ız	tʃ
d	tonlu, patlayıcı, di eti, a ız	d
f	tonsuz, sızıcı, di -dudak, a ız	f
g	ince ünlülerle beraber tonlu, patlayıcı, ön damak, a ız / kalın ünlülerle beraber tonlu, patlayıcı, art damak, a ız	ɟ / g
	tonlu, sızıcı, yutak, a ız	ɣ
h	tonsuz, sızıcı, gırtlak, a ız	h
«	tonsuz, sızıcı, yutak, a ız	χ
j	tonlu, sızıcı, di eti ardı, a ız	ʒ
k	ince ünlülerle beraber tonsuz, patlayıcı, ön damak, a ız / kalın ünlülerle beraber tonsuz, patlayıcı, art damak, a ız	c / k
q	tonsuz, a ırılı patlayıcı, küçük dil, a ız	q
k'	tonsuz, a ırılı patlayıcı, art damak, a ız	k'
l	tonlu, akıcı, di eti, yanal, a ız	l
m	tonlu, akıcı, dudak, burun	m
n	tonlu, akıcı, di eti, burun	n
p	tonsuz, patlayıcı, dudak, a ız	p
r	tonlu, akıcı, di eti, titreli, a ız	r
s	tonsuz, sızıcı, di eti, a ız	s
	tonsuz, sızıcı, di eti ardı, a ız	ʃ
t	tonsuz, patlayıcı, di eti, a ız	t
t'	tonsuz, a ırılı patlayıcı, di eti, a ız	t'
v	tonlu, sızıcı, di -dudak, a ız	v
w	tonlu, akıcı, çift dudak, a ız	β
y	tonlu, akıcı, ön damak, a ız	j
z	tonlu, akıcı, di eti, a ız	z